mulier instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Ruimte voor binnensport in Haarlem

Remco Hoekman

Björn Schadenberg

Ruimte voor binnensport in Haarlem

in opdracht van gemeente Haarlem

Remco Hoekman
Björn Schadenberg

© Mulier Instituut
Utrecht, mei 2017

Mulier *Instituut*
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting **6**

1. Inleiding **9**
1.1 Onderzoeksvragen 9
1.2 Leeswijzer 10

2. Relevante ontwikkelingen en prognoses **11**
2.1 Bevolkingsontwikkeling en -prognose 11
2.2 Leerlingenprognoses 13
2.3 Ontwikkeling sportdeelname 14
2.4 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik 16
2.5 Conclusie 17

3. Aanbod binnensportaccommodaties **19**
3.1 Overzicht aanbod binnensport 19
3.2 Benchmark binnensportaanbod 22
3.3 Functionaliteit aanbod 23
3.4 Conclusie 26

4. Huidige situatie **27**
4.1 Huidige vraag - sport 27
4.2 Huidige vraag - onderwijs 29
4.3 Huidige bezetting 31
4.4 Gebruikerservaring 38
4.5 Conclusie 39

5. Toekomstige vraag **41**
5.1 Sport 41
5.2 Onderwijs 44
5.3 Conclusie 45

6. Ruimtelijke configuratie **47**
6.1 Sporthallen 47
6.2 Gymzalen 51
6.3 Conclusie 53

Managementsamenvatting

De gemeente Haarlem telde in 2016 circa 158.000 inwoners. Op basis van landelijke cijfers wordt geschat dat circa 19.600 Haarlemmers in 2016 gebruik hebben gemaakt van sporthallen, en circa 6.900 van gymzalen (bewegingsonderwijs buiten beschouwing gelaten). Haarlem kent elf sporthallen, te weten de Beijneshal, Kennemer Sportcenter (drie sporthallen), de Provincie Noord-Holland Hal, de Spaarnehal, de Henk van Turnhout Sporthal, de Onze Gezellen Sporthal, de Ruud van der Geest Sporthal, de Duinwijckhal en de sporthal van het Haarlem College. Daarnaast telt Haarlem 76 gymzalen. Het aanbod van binnensportaccommodaties in Haarlem wordt gecomplementeerd met een dojo, tennishal en turnzaal in het Kennemer Sportcentrum.

De Provincie Noord-Holland Hal, de Duinwijckhal en de Ruud van de Geest Sporthal zijn sportspecifieke sporthallen (met afwijkende afmetingen). Deze hallen zijn alleen geschikt om bepaalde type sporten te accommoderen en voorzien hiermee slechts in beperkte mate in de vraag naar binnensportruimte. Het overgrote deel van de Haarlemse gymzalen heeft een vloeroppervlakte dat kleiner is dan 252 vierkante meter. Dit geeft beperkingen in het voorzien in de vraag naar binnensportaccommodaties. Deze gymzalen voldoen niet aan de minimale afmetingseisen die zijn opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015. Daarnaast hebben gymzalen een te klein oppervlakte om de meeste binnensporten te accommoderen.

Huidige vraag

Georganiseerd binnensporten (in teamverband) in binnensportaccommodaties (sporthallen, sportzalen en gymzalen) is de afgelopen jaren steeds minder populair geworden. De meeste binnensportbonden (basketbal, gymnastiek/turnen, handbal, volleybal, etc.) hebben te maken met teruglopende ledenaantallen. Deze landelijke trend heeft zich in Haarlem niet voorgedaan. De Haarlemse binnensportverenigingen hebben over het algemeen ofwel een stabiel ledenaantal of een (forse) groei meegemaakt. Een deel van de verklaring ligt bij de bevolkingsgroei die Haarlem de afgelopen jaren heeft gekend. Deze groei was groter dan de landelijke bevolkingsgroei. In het bijzonder heeft Haarlem een groei meegemaakt in het aantal inwoners jonger dan 20 jaar, waar landelijk een afname is geweest. Deze bevolkingsgroep maakt relatief veel gebruik van (binnen)sportaccommodaties. Waar we landelijk een afnemende populariteit waarnemen bij het georganiseerd binnensporten, nemen we een toenemende populariteit waar bij het ongeorganiseerd sporten, veelal op de openbare weg (hardlopen, fietsen, wandelen). De Haarlemse binnensportverenigingen hebben (nog) niet geleden onder het opkomende ongeorganiseerd sporten. Dit houdt waarschijnlijk verband met het toegenomen aantal jonge inwoners (jonger dan 20 jaar; cijfers over het ongeorganiseerd sporten in Haarlem zijn niet beschikbaar).

Op basis van de Haarlemse bevolking heeft de gemeente behoefte aan minimaal zeven en maximaal tien sporthallen. Met de huidige elf sporthallen, waaronder de Provincie Noord-Holland Hal en de Duinwijckhal, lijkt het aanbod aan sporthallen ruim voldoende te zijn. De gemeente heeft echter ook behoefte aan sportzalen, te weten minimaal elf en maximaal veertien. Sportzalen kennen een beperktere functionaliteit dan sporthallen, maar kunnen bepaalde sporten wel accommoderen. In de gemeente Haarlem liggen geen sportzalen. Het (grote) tekort aan sportzalen zorgt voor een hogere (te hoge) druk op de sporthallen.

De gemeente Haarlem heeft geen wettelijke taakstelling in het voorzien van sportruimtes voor het beoefenen van (georganiseerde) sport. Deze taak heeft zij wel ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Alleen gekeken naar het totale aantal klokuren bewegingsonderwijs dat de basis- en middelbare scholen in Haarlem aan hun leerlingen verzorgen, zou een aanbod van minimaal 55 sportruimtes (gymzalen of delen van sporthallen) afdoende zijn. In de gemeente Haarlem liggen geen 55 sportruimtes die voldoen aan de minimale afmetingseisen die zijn opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015. Scholen zijn om deze reden genoodzaakt om gebruik te maken van te kleine sportruimtes (vloeroppervlakte kleiner dan 252 vierkante meter).

Er worden (structurele) knelpunten in de verhuur van de (gemeentelijke) sporthallen geconstateerd. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de hoge druk op de sporthallen om zowel de vraag naar sporthallen als sportzalen op te vangen. De knelpunten doen zich voor in het winterseizoen, wanneer de binnencompetities voor hockey en korfbal plaatsvinden. De druk op de sporthallen is in deze periode dusdanig hoog dat de *reguliere* gebruikers tijdens het winterseizoen moeten uitwijken naar andere accommodaties om ruimte te maken voor de *tijdelijke* gebruikers (hockeyers en korfballers). De vaste gebruikers van de sporthallen (en gymzalen) ervaren dit als een allesbehalve wenselijke situatie. Tijdens het reguliere seizoen, buiten het winterseizoen om, is er voor verenigingen voldoende ruimte om extra tijd en ruimte bij de sporthallen (en gymzalen) te huren, zodat de bezetting het hele jaar rond hoger is. In hoeverre verenigingen hiervan gebruik willen maken en in hoeverre dit mogelijk is, met het oog op de (over)bezetting in het winterseizoen en de organisatorische problemen die dit kan opleveren, is de vraag.

Toekomstige vraag

De verwachting is dat Haarlem er de komende tien jaar circa 10.000 inwoners bijkrijgt. De bevolking zal in 2028 voor een groter gedeelte uit 65-plussers bestaan, een voortzetting van de ontwikkeling van de afgelopen tien jaar. Het aantal inwoners in de andere leeftijdsklassen, 20 tot 45 jaar en 45 tot 65 jaar, zal echter ook absoluut gezien toenemen, en in het bijzonder het aantal inwoners jonger dan 20 jaar. Deze bevolkingsgroei heeft slechts een geringe invloed op de behoefte (in aantallen) aan binnensportaccommodaties. De ondergrens van zeven sporthallen wordt verhoogd naar acht sporthallen, terwijl de bandbreedte van de behoefte aan sportzalen omhoog schuift naar twaalf tot vijftien sportzalen (was elf tot veertien).

De verwachting is dat het aantal leerlingen dat is ingeschreven bij de Haarlemse scholen in de toekomst hoger zal zijn dan nu het geval is. De hogere leerlingenaantallen leiden, op basis van het totaalaantal klokuren van de scholen, tot een geringe toename in de minimale behoefte aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs (in 2028 57 sportruimtes t.o.v. 55 in 2016).

Ruimtelijke configuratie

In het stadsdeel Noord liggen acht van de elf Haarlemse sporthallen. Noord is het stadsdeel met het meeste aantal inwoners (circa 56.000 inwoners). De bevolking in Noord bestaat voor een relatief groot aandeel uit jonge inwoners (jonger dan 20 jaar). Deze leeftijdsgroep maakt, ten opzichte van andere leeftijdsgroepen, relatief veel gebruik van sporthallen (en gymzalen). Het is daarom tot op zekere hoogte te rechtvaardigen dat het aanbod van sporthallen in Noord hoger is dan in de rest van de stadsdelen.

In Zuid-West, na Noord het stadsdeel met het meeste aantal inwoners, wordt het aantal inwoners dat gebruikmaakt van sporthallen berekend op circa 4.250 inwoners. In dit stadsdeel ligt geen sporthal,

evenmin in Oost (circa 2.625 gebruikers van sporthallen). Inwoners (gebruikers van de sporthallen) van de stadsdelen Oost en Zuid-West moeten hierdoor (bijna) twee keer zo ver reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal dan de inwoners van Noord (en Centrum). Indien wordt besloten tot de bouw van een extra sporthal of –zaal, is ruimtelijk gezien een locatie in Zuid-West (grenzend aan het Centrum) de meest optimale keuze. Wanneer hier een sporthal (of –zaal) wordt gerealiseerd, wordt de gemiddelde afstand van de Haarlemse inwoners naar de dichtstbijzijnde sporthal het meest verkleind (ten opzichte van andere locaties in de gemeente) en wordt recht gedaan aan het feit dat Zuid-West, qua aantal inwoners en geschatte aantal gebruikers van sporthallen, het tweede stadsdeel is.

De gemeente Haarlem kent een hoge dichtheid van gymzalen. Het overgrote deel van de Haarlemse scholen heeft vanwege deze hoge dichtheid veel sportruimtes binnen 1.000 meter hemelsbreed van de onderwijslocatie (normafstand opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015). Als alleen naar de bewegingsonderwijsgeschikte sportruimtes (met een vloeroppervlakte van 252 vierkante meter of groter) wordt gekeken, hebben drie scholen (gelegen aan de rand van de gemeente) geen sportruimte binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie.

Conclusies en aanbevelingen

Vanuit het (georganiseerd) binnensporten heeft de gemeente Haarlem behoefte aan meer grotere sportruimtes (sportzalen of –hallen). Het ontbreken van sportzalen verhoogt de druk op de sporthallen, waardoor de sporthallen overbezet raken. Het vergroten van de functionaliteit van de (sportspecifieke) sporthallen, waar de bezetting tijdens het reguliere seizoen hoger kan, zal waarschijnlijk weinig winst opleveren. De hallen zitten in het winterseizoen reeds vol. Eventuele nieuwe structurele huurders moeten tijdens het winterseizoen alsnog uitwijken naar andere (kleinere, niet geschikte) accommodaties. Een situatie waar de verenigingen niet positief tegenover staan. Er valt wel wat te winnen in het mogelijk maken tot scheiden van de sporthallen in zaaldelen. In de (particuliere) sporthallen zijn geen vaste scheidingswanden aanwezig. Door het aanbrengen van scheidingswanden wordt het aanbod aan geschikte sportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs vergroot. Hier is nu een tekort aan.

Haarlem beschikt over veel (te) kleine gymzalen. Het zal waarschijnlijk lonen om een kosten-batenanalyse uit te voeren om mogelijkheden te verkennen voor het opschalen van gymzalen tot sportzalen of tot het afstoten van gymzalen om middelen vrij te maken. Deze middelen kunnen gebruikt worden voor eventuele nieuwbouw van sporthallen of –zalen waar behoefte aan is.

1. Inleiding

De gemeente Haarlem wil in de eerste helft van 2017 beschikken over inzicht in de behoefte aan gemeentelijke binnensportaccommodaties, voor nu en in de toekomst, met het oog op de op te stellen Binnensportvisie 2018-2028. Deze rapportage brengt het huidige landschap van binnensportaccommodaties in de gemeente Haarlem in beeld. De binnensportaccommodaties worden beoordeeld op hun geschiktheid voor sportgebruik en bewegingsonderwijs. De afmetingen van de accommodaties worden naast de afmetingseisen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015 en naast de adviezen van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) gelegd om de geschiktheid voor bewegingsonderwijs te toetsen. De richtlijnen in het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF worden gebruikt om te beoordelen voor welke sporten de accommodaties geschikt zijn.

Het huidige aanbod wordt naast de huidige vraag gelegd. Als uitgangspunt voor deze vraag-aanbodanalyse worden de draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen gebruikt. De (verwachte) inwoneraantallen van Haarlem worden naast de Planologische Kengetallen gelegd om de normatieve behoefte aan binnensportaccommodaties te bepalen. Dit uitgangspunt wordt aangevuld met leerlingenprognoses, de ontwikkelingen in sportdeelname (in Nederland en Haarlem) en accommodatiegebruik. Om het mogelijke verschil tussen de normatieve behoefte en de feitelijke bezetting in beeld te brengen, worden de verhuuroverzichten van de gemeentelijke binnensportaccommodaties geanalyseerd.

Wanneer het aanbod van en de vraag naar binnensportaccommodaties helder uiteen is gezet, wordt nader gekeken naar de ruimtelijke configuratie van het sportaanbod. Hierbij zijn de spreiding van de accommodaties over de stadsdelen en de afstanden tussen onderwijs- en sportlocaties van belang.

Meer kennis over het bovenstaande moet bijdragen aan het maken van een weloverwogen en toekomstbestendige Binnensportvisie 2018-2028.

1.1 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld ter beantwoording van de kennisbehoefte van de gemeente Haarlem:

1. Wat is het huidige aanbod van binnensportruimte in Haarlem, en in welke mate zijn de sporthallen, sportzalen en gymzalen geschikt voor bewegingsonderwijs en sportgebruik?

2. a. Wat is de huidige en toekomstige (2020 en 2028) normatieve behoefte aan binnensportruimte (per gemeente en per stadsdeel) en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?
   b. Hoe is de huidige bezetting van de binnensportruimtes, en hoe verhoudt dit zich tot de beantwoording van onderzoeksvraag 2a?

3. Wat is de huidige en toekomstige optimale ruimtelijke configuratie van binnensportaccommodaties, gekeken vanuit het bewegingsonderwijs en sportgebruik?

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een aantal ontwikkelingen en prognoses die relevant zijn bij sportcapaciteitsvraagstukken beschreven. Hoofdstuk 3 behandelt het huidige aanbod van binnensportruimte, en de functionaliteit hiervan. In hoofdstuk 4 wordt de huidige vraag naar binnensportruimte vanuit de (georganiseerde) binnensport en het onderwijs naar binnensportaccommodaties behandeld. Hoofdstuk 5 gaat in op de toekomstige vraag. Hoofdstuk 6 behandelt de ruimtelijke configuratie van het aanbod aan binnensportruimte. Elk hoofdstuk eindigt met een korte conclusie.

2. Relevante ontwikkelingen en prognoses

In dit hoofdstuk beschrijven we een aantal ontwikkelingen en prognoses dat relevant is bij sportcapaciteitsvraagstukken. We behandelen achtereenvolgens de bevolkingsontwikkeling en -prognose van de gemeente Haarlem, de leerlingenprognoses van de Haarlemse scholen, de landelijke ontwikkeling in sportdeelname en de landelijke ontwikkeling in sportaccommodatiegebruik.

2.1 Bevolkingsontwikkeling en -prognose

Gemeente

Haarlem heeft een bevolkingsgroei meegemaakt van circa 147.500 inwoners in 2004 naar circa 158.000 inwoners in 2016 (+7,6%; figuur 2.1). In deze periode is vooral het aantal inwoners van 65 jaar en ouder toegenomen (+18%). De Haarlemse bevolking bestaat in 2016 voor een groot deel uit 20- tot 45-jarigen (34,7%). Ongeveer één op de zes inwoners is 65 jaar of ouder (figuur 2.2).

De verwachting is dat de totale bevolking van de gemeente tot en met 2028 toeneemt naar circa 170.750 inwoners (+8,0% t.o.v. 2016; figuur 2.1). De bevolking in elke bevolkingsgroep zal richting 2028 absoluut gezien toenemen. De grootste, absolute en relatieve, groei zal naar verwachting plaatsvinden in de bevolkingsgroep 65 jaar en ouder (figuur 2.2).

Figuur 2.1 (Verwachte) bevolkingsontwikkeling gemeente Haarlem 2004-2028

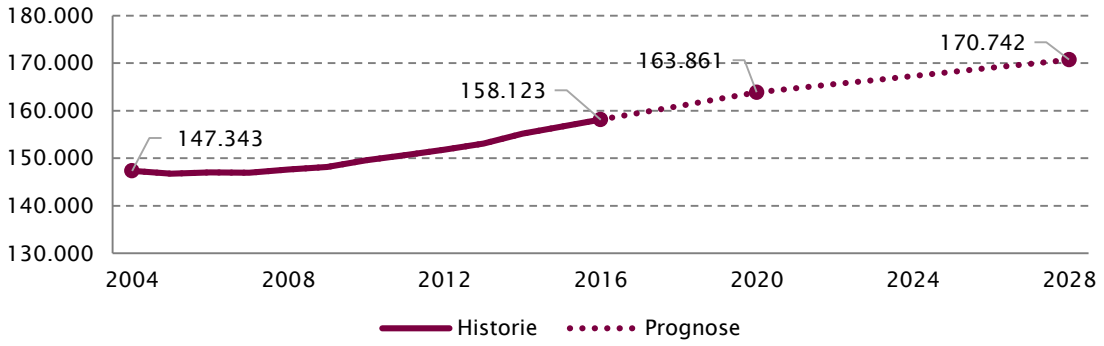

Bron: CBS 2016, gemeente Haarlem/afdeling DIA 2016

Figuur 2.2 (Verwachte) bevolkingssamenstelling gemeente Haarlem, 2016, 2020 en 2028.

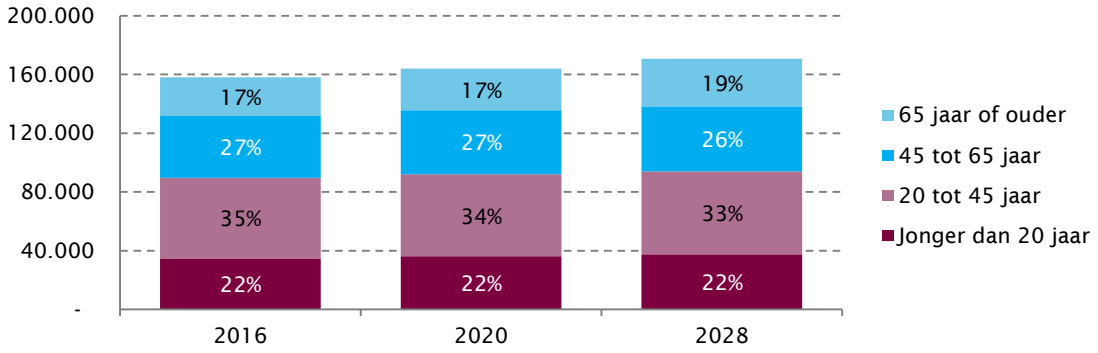

Bron: gemeente Haarlem/afdeling DIA 2016
Bewerking: Mulier Instituut 2016

Stadsdelen

Haarlem bestaat uit vijf stadsdelen (kaart 2.1). Noord is met ruim 56.000 inwoners het stadsdeel met de meeste inwoners. Bijna een kwart van de inwoners van Noord en Zuid-West is jonger dan 20 jaar. De inwoners van Centrum bestaan voor een relatief groot deel uit 20- tot 45-jarigen. In Schalkwijk is meer dan één op de vijf inwoners 65 jaar of ouder (figuur 2.3).

Kaart 2.1 Stadsdelen gemeente Haarlem

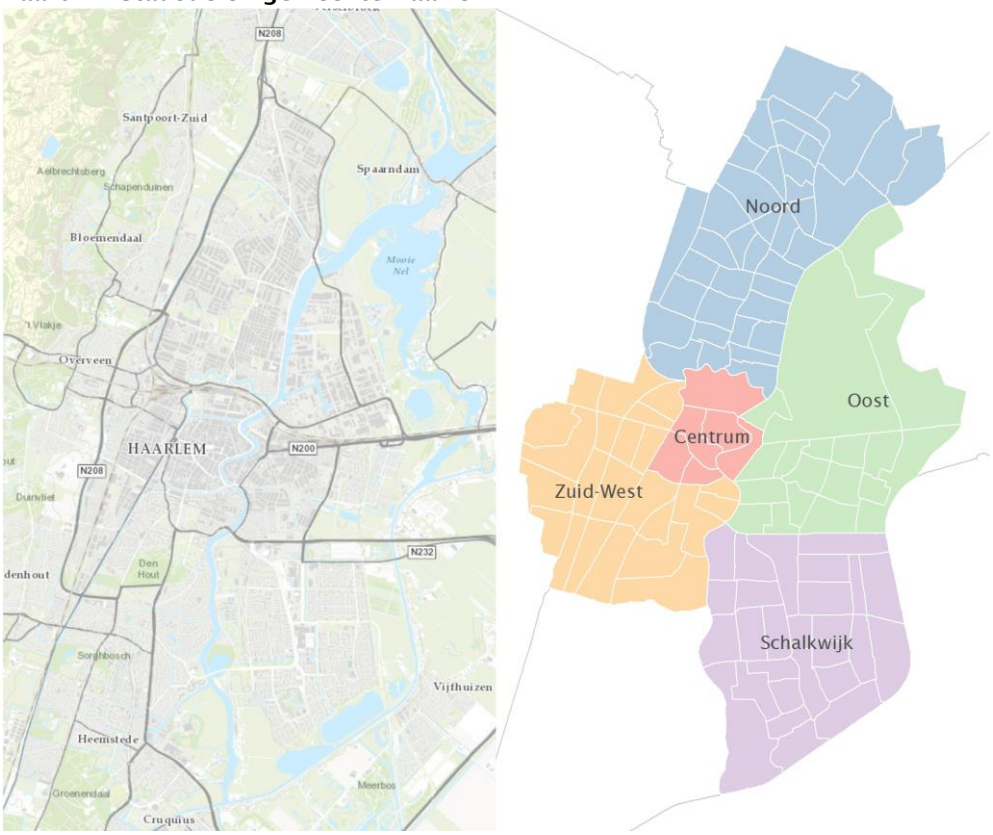

Figuur 2.3 Bevolkingsomvang stadsdelen Haarlem, naar leeftijdsklassen, 2016

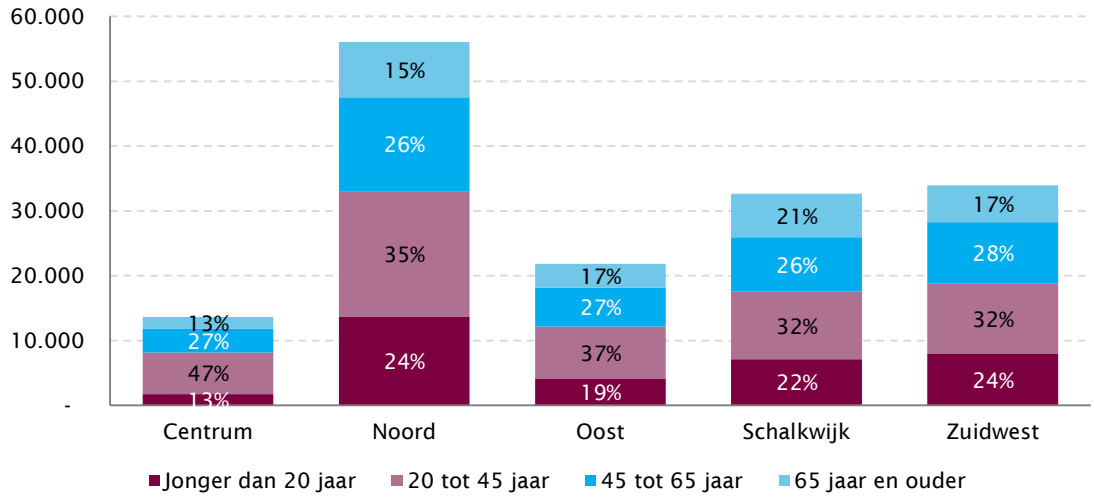

Bron: gemeente Haarlem/afdeling DIA 2016

Bewerking: Mulier Instituut 2016

Elk stadsdeel zal richting 2028 naar verwachting met een bevolkingsgroei te maken krijgen. De grootste (absolute en relatieve) groei zal waarschijnlijk in Schalkwijk plaatsvinden (tabel 2.1). In alle stadsdelen neemt het aantal inwoners van 65 jaar en ouder richting 2028 absoluut en relatief het meeste toe. Ten opzichte van de andere stadsdelen neemt het aantal inwoners jonger dan 20 jaar in Schalkwijk relatief veel toe.

Tabel 2.1 Ontwikkeling aantal inwoners per stadsdeel gemeente Haarlem 2016-2028

	2016	2020	2028
Centrum	13.657	14.297	14.532
Groei t.o.v. 2016		*+4,7%*	*+6,4%*
Noord	56.072	57.192	58.557
Groei t.o.v. 2016		*+2,0%*	*+4,4%*
Oost	21.823	22.297	23.356
Groei t.o.v. 2016		*+2,2%*	*+7,0%*
Schalkwijk	32.648	34.850	38.208
Groei t.o.v. 2016		*+6,7%*	*+17,0%*
Zuid-West	33.923	35.225	36.089
Groei t.o.v. 2016		*+3,8%*	*+6,4%*

Bron: gemeente Haarlem/afdeling DIA 2016

Bewerking: Mulier Instituut 2016

2.2 Leerlingenprognoses

Gemeente

Gemeentes hebben een wettelijke taakstelling in het voorzien van sportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Hoeveel sportruimtes hiervoor nodig zijn, is afhankelijk van het aantal scholen in de gemeente en het aantal leerlingen waaraan deze scholen bewegingsonderwijs geven. De gemeente Haarlem telt 43 basisscholen en dertien middelbare scholen. In totaal zijn bijna 25.000 leerlingen bij deze scholen ingeschreven. De verwachting is dat zowel het aantal leerlingen op de basisscholen als op de middelbare scholen in de toekomst toeneemt (tabel 2.2). De meeste Haarlemse basis- en middelbare scholieren gaan naar een school in Noord of Zuid-West (figuur 2.4).

Tabel 2.2 Leerlingenaantallen Haarlemse basis- en middelbare scholen, 2016, 2020 en 2028

	2016	2020	2028
Basisonderwijs	13.097	14.000	14.173
Groei t.o.v. 2016		*+6,9%*	*+8,2%*
Voortgezet onderwijs	11.672	12.048	12.268
Groei t.o.v. 2016		*+3,2%*	*+5,1%*
Totaal	24.769	26.048	26.441
Groei t.o.v. 2016		*+5,2%*	*+6,8%*

Bron: Pronexus, 2016

Bewerking: Mulier Instituut 2016

Figuur 2.4 Aantal leerlingen Haarlem, naar stadsdeel op basis van schoollocatie, naar onderwijstype, 2016

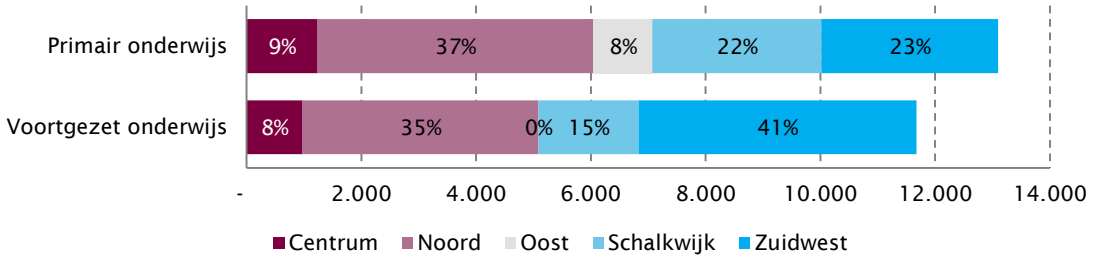

Bron: Pronexus, 2016

Bewerking: Mulier Instituut 2016

Stadsdelen

De verwachting is dat in 2028 in elk stadsdeel meer leerlingen op de scholen zitten dan in 2016 het geval was. De grootste toename zal waarschijnlijk plaatsvinden bij de scholen in Schalkwijk (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Leerlingenaantallen Haarlemse basis- en middelbare scholen per stadsdeel, 2016, 2020 en 2028

	2016	2020	2028
Centrum	2.212	2.310 (+4,4%)	2.268 (+2,5%)
Basisonderwijs	*1.237*	*1.307 (+5,7%)*	*1.274 (+3,0%)*
Voortgezet onderwijs	*975*	*1.003 (+2,9%)*	*994 (+1,9%)*
Noord	8.920	9.346 (+4,8%)	9.289 (+4,1%)
Basisonderwijs	*4.806*	*5.118 (+6,5%)*	*4.962 (+3,2%)*
Voortgezet onderwijs	*4.114*	*4.228 (+2,8%)*	*4.327 (+5,2%)*
Oost	1.031	1.026 (-0,5%)	1.096 (+6,3%)
Basisonderwijs	*1.031*	*1.026 (-0,5%)*	*1.096 (+6,3%)*
Schalkwijk	4.688	5.121 (+9,2%)	5.530 (+18,0%)
Basisonderwijs	*2.946*	*3.231 (+9,7%)*	*3.535 (+20,0%)*
Voortgezet onderwijs	*1.742*	*1.890 (+8,5%)*	*1.995 (+14,5%)*
Zuid-West	7.918	8.245 (+4,1%)	8.258 (+4,3%)
Basisonderwijs	*3.077*	*3.318 (+7,8%)*	*3.306 (+7,4%)*
Voortgezet onderwijs	*4.841*	*4.927 (+1,8%)*	*4.952 (+2,3%)*

Bron: Pronexus, 2016

Bewerking: Mulier Instituut 2016

2.3 Ontwikkeling sportdeelname

Om goede voorspellingen te kunnen doen over de behoefte aan binnensportruimte, bezien we welke trendmatige ontwikkelingen in de sport(deelname) we kunnen identificeren en hoe deze uitwerken op het gebruik van binnensportruimte in de toekomst.

Landelijk

In de afgelopen vijftien jaar viel te zien dat de sportdeelname in Nederland na een periode van groei inmiddels constant is. Het landelijke sportdeelnamecijfer is stabiel en ligt rond de circa 65 procent,

evenals de mate waarin de Nederlander lid is van een sportvereniging (circa 30%). De ledentallen van de sportbonden zijn dat zeker niet. Het is niet gezegd dat de ontwikkeling van de laatste vijftien jaar een-op-een op toepasbaar is op de vijftien jaar die gaan komen. Echter, het ligt niet in de lijn der verwachting dat de sporten die de afgelopen jaren consequent met een afname te maken hebben gehad, ineens de weg naar boven inslaan. Evenmin zullen sporten die een fors aandeel aan leden zagen verdwijnen, in dezelfde mate blijven slinken op weg naar volledige verdwijning.

Zaalsporten

De ontwikkeling van het aantal leden van de binnensportverenigingen is relevant voor het bepalen van de behoefte aan binnensportaccommodaties. In onderstaande figuur 2.5 staat de ontwikkeling in het aantal leden van de sportbonden waarvan de sportactiviteiten zich vooral in binnensportaccommodaties afspelen. We zien dat alle bonden, met uitzondering van basketbal en gymnastiek, sinds 2000 een terugloop in ledenaantallen hebben meegemaakt. Voetbal maakt in zijn geheel als sport wel een groei door, maar het zaalvoetbal (5% van alle voetballers) heeft te maken met een afname van het aantal leden (niet in figuur).

Figuur 2.5 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse binnensportbonden in de periode 2000-2015 (met 2000 als uitgangsjaar), afgezet tegen de ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in diezelfde periode, in procenten

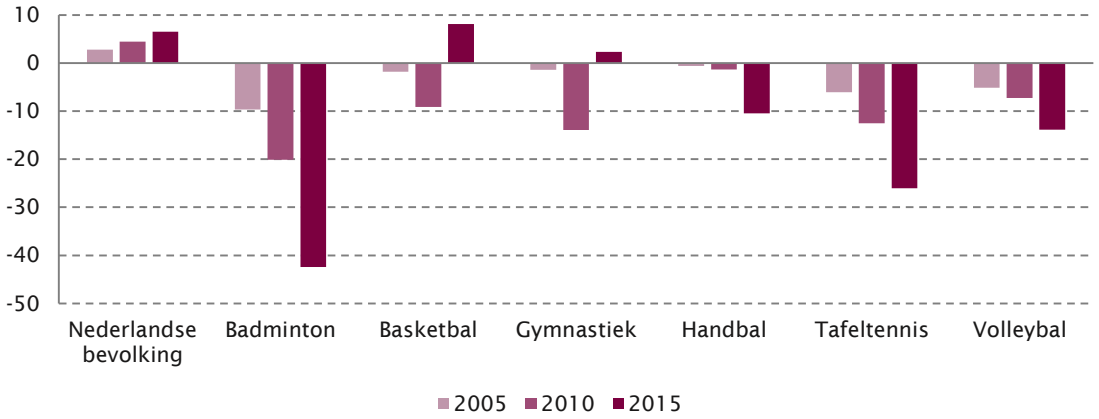

Bron: NOC*NSF 2000-2015; CBS 2016, bewerking Mulier Instituut

Naast de typische binnensporten, zien wij een verschuiving van een aantal typische buitensporten naar de binnensportaccommodaties. Korfbal en hockey vinden steeds meer in de wintermaanden in de sporthallen plaats. Dit leidt tot topdrukte in deze periode. De korfbalbond heeft een redelijk stabiel ledenaantal, waar de hockeybond de snelst groeiende sportbond in Nederland is. Daarnaast zijn er andere buitensporten die, naast de velden en banen buiten, graag gebruik maken van (speciale) binnensportaccommodaties om te trainen, zoals atletiek.

Haarlem

De Haarlemse ontwikkeling in sportdeelname wijkt af van de landelijke ontwikkelingscijfers. Waar we landelijk een terugloop in het aantal leden zien, hebben de Haarlemse binnensportverenigingen ofwel een stabiel ledenaantal of een (forse) groei meegemaakt. Een deel van de verklaring ligt bij de bevolkingsgroei die Haarlem de afgelopen jaren heeft gekend. Deze was groter dan de landelijke bevolkingsgroei. In het bijzonder heeft Haarlem een groei meegemaakt in het aantal inwoners jonger

dan 20 jaar, waar landelijk een afname is geweest. Deze bevolkingsgroep maakt relatief veel gebruik van (binnen)sportaccommodaties (zie paragraaf 2.4).

De Haarlemse badminton- en tafeltennisverenigingen hebben de afgelopen jaren stabiele ledenaantallen, waar we landelijk bij beide sporten een (sterke) terugloop zien. Het aantal basketbal- en volleyballeden in Haarlem is de afgelopen jaren fors toegenomen. Vooral de ontwikkeling in volleyballeden wijkt af van de landelijke dalende trend. Het aantal leden bij de gymnastiekverenigingen is de afgelopen jaren behoorlijk toegenomen, waar deze landelijk redelijk constant is gebleven.

2.4 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik

De openbare weg wordt het meest genoemd als voorziening die door alle Nederlanders (6-79 jaar) voor sportbeoefening wordt gebruikt (figuur 2.6). Ongeveer een derde van de bevolking (30%) heeft in 2014 voor de sportbeoefening van de openbare weg gebruikgemaakt. Voor fitnesscentra en sportvelden geldt dat 17 procent van de bevolking hiervan in 2014 gebruikgemaakt heeft. Gevolgd door de sporthallen en -zalen en overdekte zwembaden (14%). De gymzalen zijn beduidend minder als sportaccommodatie door de bevolking gebruikt (5%). In vergelijking met 2011 valt op dat het gebruik van de openbare weg is toegenomen (26% in 2011), en dat het gebruik van overdekte zwembaden is afgenomen (16% in 2011). Het gebruik van de sporthallen en -zalen en gymzalen is gelijk gebleven.

Figuur 2.6 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening, 2011 en 2014, bevolking Nederland 6-79 jaar (in procenten)

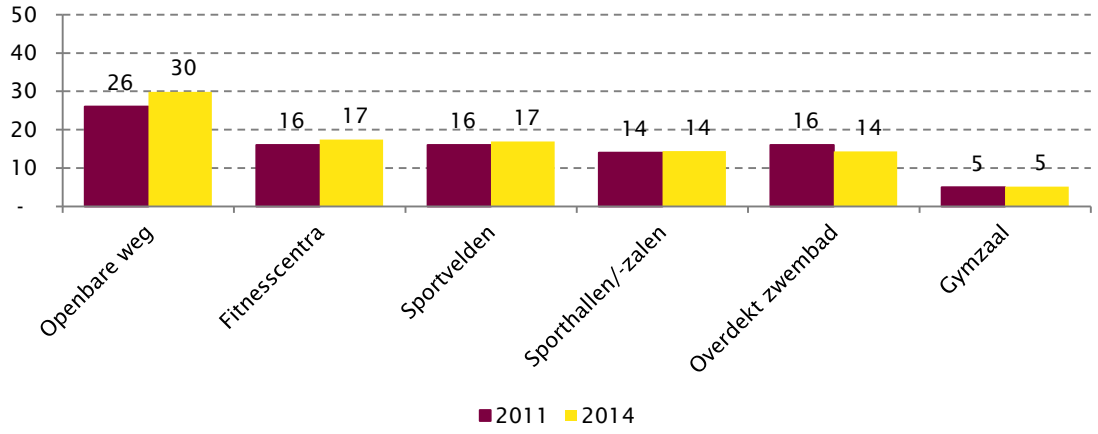

Bron: OBiN 2010-2011 en 2013-2014, bewerking: Mulier Instituut
Noot: Gebruik gymzaal is exclusief gebruik voor bewegingsonderwijs

Wanneer we op basis van landelijke gegevens kijken naar welke leeftijdsgroepen de voornaamste gebruikers zijn van sporthallen en -zalen, zien we dat ongeveer een derde van de Nederlandse bevolking van zes tot en met zeventien jaar gebruikmaakt van sporthallen en -zalen (tabel 2.4). Gymzalen worden beduidend minder gebruikt voor sportbeoefening in vergelijking met het gebruik van sporthallen en -zalen. Verder zien we dat voor beide typen accommodaties het gebruik met de leeftijd afneemt.

Tabel 2.4 Gebruik sporthallen/sportzalen en gymzalen 2015, naar leeftijdsgroep, percentage van de Nederlandse bevolking

	gebruik sporthal/sportzaal	Gebruik gymzaal*
6 - 79 jaar	14	5
6-11 jaar	32	15
12-17 jaar	34	14
18-24 jaar	25	7
25-34 jaar	15	3
35-49 jaar	10	3
50-64 jaar	7	2
65-79 jaar	6	3

Bron: OBiN 2013-2014

*Exclusief gebruik voor bewegingsonderwijs

2.5 Conclusie

De gemeente Haarlem heeft een boven landelijke gemiddelde bevolkingsgroei meegemaakt. De groei, met name de groei in het aantal jongeren, heeft ertoe geleid dat de sportdeelname in Haarlem bij de binnensportverenigingen is toegenomen, terwijl landelijk de binnensportbonden met teruglopende ledenaantallen te maken hebben. Daarnaast nemen we een trend van typische buitensportverenigingen naar de binnensportaccommodaties waar. Deze buitensportverenigingen maken veelal alleen tijdens het winterseizoen gebruik van de binnensportaccommodaties. De binnensportverenigingen kunnen hierdoor in de knel raken of het accommoderen van de buitensportverenigingen in de binnensportaccommodaties in het winterseizoen kan leiden tot leegstand buiten het winterseizoen.

De Haarlemse binnensportverenigingen hebben (nog) niet geleden onder het opkomende ongeorganiseerd sporten, dat vooral op de openbare weg plaatsvindt (hardlopen, fietsen, wandelen). Het ongeorganiseerde sporten heeft in de afgelopen jaren aan populariteit gewonnen. Deze trend zal zich de komende jaren waarschijnlijk voortzetten, gezien de relatieve aantrekkingskracht van deze sporten op de ouder wordende bevolking, waar ook Haarlem mee te maken krijgt. Ouderen zijn over het algemeen minder geïnteresseerd in verenigingssporten, die veelal in competitieverband (in een binnensportaccommodatie) worden beoefend.

3. Aanbod binnensportaccommodaties

Binnensportaccommodaties zijn in te delen in drie typen, te weten: sporthallen, sportzalen en gymzalen.

Standaardsporthallen hebben minimaal drie vakken en hebben als afmeting 44 bij 24 meter of 48 bij 28 meter. In sporthallen wordt ruimte geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor badminton, basketbal, tennis, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal, zaalvoetbal, en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen), alsmede trainingsvormen voor klimsport.

Standaardsportzalen hebben als afmeting 28 bij 22 meter en bieden voor badminton, volleybal en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen) in principe mogelijkheden voor competitie en training. Voor basketbal, tennis, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal is het echter niet mogelijk om in een sportzaal competitievormen te beoefenen. Wel kunnen sportzalen voor deze sporten fungeren als trainingsmogelijkheden (alsmede voor klimsport). In Haarlem bevindt zich geen binnensportaccommodatie die onder de noemer sportzaal valt.

Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van de (basis)scholen te faciliteren en zijn niet voor alle (verenigings)sporten geschikt. De afmetingen voor gymzalen zijn vaak afgeleid uit de afmetingen opgenomen in de Modelverordening Huisvesting Onderwijs (21 bij 12 meter). Deze afmetingen bieden in principe mogelijkheden voor training en competitie voor badminton, diverse gevechts- en verdedigingssporten en tafeltennis. Wel kunnen gymzalen fungeren als trainingsmogelijkheden voor andere sporten. Het aantal en de locaties van de gymzalen worden grotendeels bepaald door de aanwezigheid van onderwijslocaties (elke school dient binnen een normafstand een gymlocatie tot haar beschikking te hebben). In de avonduren en de weekenden kunnen gymzalen wel aan sportverenigingen ter beschikking worden gesteld.

Naast de sporthallen, -zalen en gymzalen is er sprake van aanbod van binnensportruimte zonder vastgestelde normen, zoals turn- of wielerhallen. Deze type accommodaties brengen we samen onder de kop ‘overig’.

3.1 Overzicht aanbod binnensport

Sporthallen

In de gemeente Haarlem liggen elf sporthallen. Zes hiervan zijn in eigendom en beheer van de gemeente en worden geëxploiteerd door SRO (tabel 3.1). De andere sporthallen zijn in eigendom van de betreffende vereniging of scholengemeenschap. Van de elf sporthallen liggen er acht in het stadsdeel Noord, drie in Schalkwijk, en één in Centrum.

Zes van de elf sporthallen hebben afwijkende afmetingen ten opzichte van de standaarden zoals hierboven beschreven. De Provincie Noord-Holland Hal is speciaal ingericht voor honk- en softbal, en heeft 38 bij 35 meter als afmetingen. De Ruud van der Geest Sporthal bestaat uit één grote zaal waar handbal en tennis worden beoefenend, en heeft als afmetingen 42 bij 20 meter. De Duinwijckhal is een badmintonhal en wordt exclusief gebruikt door badmintonvereniging Duinwijck. De hal is 36 bij 25

meter. Het Kennemer Sportcenter bevat (onder andere) drie sporthallen. Deze sporthallen zijn aan elkaar geschakeld, en zijn te scheiden door middel van wanden. De totale afmeting bedraagt 75 bij 40 meter; één sporthal is 40 bij 25 meter.

Tabel 3.1 Overzicht Haarlemse sporthallen, 2017

	Stadsdeel	Lengte (m)	Breedte (m)	Hoogte (m)	Aantal zaaldelen	Bijzonderheden
Gemeentelijke sporthallen						
Beijneshal	Centrum	44	24	7,5	2	Deelbaar in twee zaaldelen
Kennemer Sportcenter	Noord	40	25	9,0	9	Bestaat uit drie sporthallen
Provincie Noord-Holland Hal	Noord	38	35	7,5	2	Geen vaste scheidingswanden aanwezig
Spaarnehal	Schalkwijk	44	24	7,0	2	Deelbaar in twee zaaldelen
Particuliere sporthallen						
Haarlem College	Schalkwijk	44	24	7,0	3	Exclusief twee losse gymzalen
Henk van Turnhout Sporthal	Schalkwijk	45	25	7,5	1	Geen vaste scheidingswanden aanwezig
Onze Gezellen Sporthal	Noord	44	28	8	1	Geen vaste scheidingswanden aanwezig
Ruud van der Geest Sporthal	Noord	42	20		1	Geen vaste scheidingswanden aanwezig
Duinwijckhal	Noord	36	25	7,5	1	Geen vaste scheidingswanden aanwezig

Gymzalen

De gemeente Haarlem beschikt over 76 gymzalen, verspreid over 64 locaties (tabel 3.2). In Noord liggen de meeste gymzalen (33) en in Centrum de minste (2). De meeste gymzalen zijn 20 meter lang en 10 meter breed, en hebben een hoogte van 5,5 meter.

Tabel 3.2 Overzicht Haarlemse gymzalen, 2017

Gymzaal	Beheerder	Lengte	Breedte	Hoogte	Aantal zalen
Centrum					
Doelenplein	SRO	21,0	12,0	5,5	
Stedelijk Gymnasium	Stedelijk Gymnasium	22,0	13,0	6,0	
Noord					
Ambachtstraat	Salomo	20,0	10,0	5,5	
Ceramstraat	Spaarnesant	21,0	12,0	5,5	
Daaf Gelukschool	Dunamare	21,0	12,0	5,5	Twee zalen
De Ark	Salomo	-	-	-	
De Dolfijn	Spaarnesant	16,0	10,5	-	
De Trapeze	Salomo	-	-	-	
Eemstraat	Haarlem-Schoten	20,0	10,0	5,5	
Generaal Spoorlaan	SRO	20,0	10,0	5,5	
Gunningschool	SRO	20,0	10,0	5,5	
Hedastraat	SRO	20,0	10,0	5,5	
Jephtastraat	SRO	24,0	15,0	7,0	
Johan de Meesterstraat	Dunamare	21,0	12,0	5,5	
Junoplantsoen	Haarlem-Schoten	20,0	10,0	5,5	
Koningin Emmaschool	Salomo	-	-	-	

Mendelcollege	Mendelcollege	-	-	-	Drie zalen
Nieuwe Landstraat	Sint Bavo	20,0	10,0	5,5	
Paulus Mavo	Dunamare	21,0	12,0	5,5	
Planetenlaan	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
Reviusstraat	Sint Bavo	20,0	10,0	5,5	
Sportweg	Dunamare	21,0	12,0	5,5	Twee zalen
Sterrencollege	Dunamare	21,0	12,0	5,5	Drie zalen
Sterrenpad		21,0	12,0	5,5	
Ter Cleeffschool	Gemeente Haarlem	21,0	12,0	5,5	
Velserstraat	Salomo	-	-	-	
Vrije School Kennemerland	Vrije School Kennemerland	17,5	8,0	5,0	
Werfstraat	SRO	20,0	10,0	5,5	
Zonnewijzer/Wilgenhoek		20,0	10,0	5,5	
Oost					
De Talenten	Stichting De Hamelink	20,0	10,0	5,5	
Prinses Beatrixplantsoen	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
Prins Bernhardlaan	SRO	20,0	10,0	5,5	
Richard Holkade	SRO	20,0	10,0	5,5	
Van Zeggelenplein	Spaarnesant	22,0	14,0	5,5	
Schalkwijk					
Belgiëlaan	SRO	20,0	10,0	5,5	
Betuwelaan	SRO	20,0	10,0	5,5	
Duitslandlaan	SRO	20,0	10,0	5,5	
Erasmuslaan	SRO	20,0	10,0	5,5	
Floris van Adrichemlaan	SRO	20,0	10,0	5,5	
Frieslandlaan	Sint Bavo	20,0	10,0	5,5	
Haarlem College	Dunamare	21,0	12,0	5,5	Twee zalen
Professor Eykmanlaan	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
Rudolf Steiner College*	Rudolf Steiner College	22,5	13,5	6,5	
Schweitzerlaan	Sint Bavo	20,0	10,0	5,5	
Semmelweisstraat	SRO	20,0	10,0	5,5	
Spijkerboorpad	SRO	20,0	10,0	5,5	
Vilniusstraat	SRO	20,0	10,0	5,5	
Zuid-West					
Anna van Burenlaan	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
Badhuisstraat	SRO	21,0	12,0	5,5	Twee zalen**
Blinkertpad	Spaarnesant	21,0	12,0	5,5	
Cruquiusstraat	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
Daslookweg	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
De Schakel	Kolom	-	-	-	
Eerste Christelijk Lyceum	Iris	20,0	10,0	5,5	Twee zalen
Florapark	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
Haarlemse Montessori	Haarlemse Montessori	-	-	-	
Hannie Schaft	Spaarnesant	13,5	7,0	-	
Houtmanpad	SRO	20,0	10,0	5,5	
Leidseplein	Spaarnesant	20,0	10,0	5,5	
Lyceumlaan	Dunamare	21,0	12,0	5,5	Vier zalen
Ohmstraat/Lorentzkade	SRO	20,0	10,0	5,5	
Oosterhoutlaan	Dunamare	21,0	12,0	5,5	
Sancta Maria	Sancta Maria	21,0	12,0	5,5	
Westergracht	SRO	20,0	10,0	5,5	

* De hoogte fluctueert tussen 5,5 en 7,5 meter. ** De tweede zaal heeft als afmetingen 20 x 10 x 5,5 meter (l x b x h).

Overig

Het aanbod van binnensportaccommodaties in Haarlem wordt gecomplementeerd met een dojo, tennishal en turnzaal in het Kennemer Sportcentrum. De tennishal bestaat uit zes hardcourt tennisbanen. De dojo is een zaal van 21 bij 16 meter. De zaal wordt gebruikt voor diverse vechtsporten, waaronder jiujitsu, judo, karate en taekwondo. De turnzaal is volledig ingericht voor de turnsport en is niet geschikt voor andere sporten.

Voorziene mutaties

Er zijn enkele mutaties in het binnensportaanbod in Haarlem gepland. De Duinwijckhal zal worden vervangen door een nieuwe, multifunctionele sportaccommodatie. De oplevering moet in het eerste kwartaal van 2018 plaatsvinden. De accommodatie zal bestaan uit een hal van circa 50 bij 20 meter, en een hal van circa 25 bij 18 meter. De accommodatie zal, in tegenstelling tot de huidige hal, gemeentelijk eigendom worden. De locatie zal nabij het Pim Mulier Sportpark zijn, gelegen in het stadsdeel Noord (waar ook de huidige Duinwijkhal is gelegen). Net zoals in de huidige situatie zal badmintonvereniging Duinwijck exclusief gebruik gaan maken van de hal.

De Beijneshal zal worden vervangen door een nieuwe sporthal. De nieuwe sporthal zal naar verwachting in het stadsdeel Noord worden gerealiseerd. Het project zit nog in de verkennende fase, waardoor nog niet is vast te stellen hoe de hal ingericht zal worden of wanneer de oplevering zal plaatsvinden.

Gymzaal Belgiëlaan (20 bij 10 meter) zal vervangen worden door een grotere gymzaal van 22 bij 14 meter. Het is nog niet bekend wanneer de oplevering zal plaatsvinden. De nieuwe zaal zal in de buurt van de oude gymzaal worden gerealiseerd (in stadsdeel Schalkwijk). Wel is bekend dat de zaal waarschijnlijk zal ingericht worden voor turnen en bewegingsonderwijs. Aan de Phoenixstraat (stadsdeel Centrum) zal een nieuwe gymzaal van 22 bij 13 meter worden gerealiseerd. Ook hiervan is nog niet bekend wanneer de oplevering zal plaatsvinden.

3.2 Benchmark binnensportaanbod

Het totale aanbod aan binnensportaccommodaties in de gemeente Haarlem komt neer op elf sporthallen, 76 gymzalen, een dojo, tennishal en een turnzaal.

Vergelijking met Database Sportaanbod (DSA)

De Database SportAanbod (DSA) omvat alle geregistreerde sportaccommodaties in Nederland (ruim 22.000). Zo zijn er in Nederland volgens de DSA 4.100 gymzalen, 689 sportzalen en 1.841 sporthallen. Dit komt neer op een gemiddelde van 16 zaalsporteenheden per 25.000 inwoners (alle leeftijden zijn hierbij meegenomen). Hierbij is een gymzaal één zaalsporteenheid, een sportzaal telt voor twee zaalsporteenheden en een sporthal telt voor drie zaalsporteenheden.

Haarlem beschikt over 17 zaalsporteenheden per 25.000 inwoners. Dit is er één meer dan het landelijke gemiddelde en het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (qua aantal inwoners). Ten opzichte van de VSG-regio Kennemerland, de regio waar Haarlem onderdeel van is, beschikt Haarlem over relatief veel zaalsporteenheden. Het relatief hoge aantal zaalsporteenheden is met name het gevolg van het aantal gymzalen dat in Haarlem aanwezig is.

Tabel 3.3 Aantal sportaccommodaties Haarlem in vergelijking met Database Sportaanbod (DSA), 2016

	Accommodaties			Zaalsporteenheden	
	Gymzaal	Sportzaal	Sporthal	Absoluut	Per 25.000 inwoners
Haarlem	76	0	11	109	17
VSG-regio Kennemerland	142	7	44	288	14
Gemeenten met 85.000-200.000 inwoners	1.125	188	214	2.554	16
Nederland	*4.100*	*689*	*1.841*	*11.001*	*16*

3.3 Functionaliteit aanbod

In deze paragraaf kijken we naar de functionaliteit van het huidige (gemeentelijke) aanbod aan binnensportruimte in de gemeente Haarlem. De afmetingen van de accommodaties worden naast de richtlijnen gelegd die zijn opgenomen in het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF om te bezien welke sporten in welke ruimtes kunnen worden geaccommodeerd. Om de geschiktheid voor bewegingsonderwijs te toetsen, worden de afmetingen die zijn opgenomen in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Haarlem 2015 en de richtlijnen van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) gebruikt.

In deze analyse wordt alleen naar de vloerafmetingen gekeken. Het is niet gezegd dat indien een ruimte de noodzakelijke afmetingen heeft, er in de praktijk bewegingsonderwijs gegeven kan worden of dat er specifieke sporten kunnen worden beoefenend. Hiervoor moet naar de aanwezige materialen, de belijning van de vloeren en de plaatsing van de grondpotten in de vloer worden gekeken. Deze analyse heeft als doel om uiteen te zetten welke mogelijkheden de ruimtes in theorie hebben. Met deze informatie kan eventueel worden besloten om door het plaatsen van extra materialen, aanleggen van nieuwe belijning of (her)plaatsen van grondpotten de functionaliteit van de ruimtes te vergroten.

Bewegingsonderwijs

In de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015 is opgenomen dat een ruimte voor bewegingsonderwijs minimaal 252 vierkante meter dient te zijn (21 bij 12 meter). De KVLO is van mening dat deze, veelgebruikte, standaardmaat van 252 vierkante meter te klein is voor de huidige invulling van bewegingsonderwijs, zowel in het primaire onderwijs als het voortgezet onderwijs. Het gelijktijdig zelfstandig en gedifferentieerd werken in groepen aan verschillende bewegingsactiviteiten, het (sport)spelen op aangepaste veldjes, vraagt om bredere en grotere zalen (KVLO, 2009). De KVLO is van mening dat een zaal voor bewegingsonderwijs minimaal 308 vierkante meter dient te zijn (22 bij 14 meter). Daarnaast wordt voor het voortgezet onderwijs, naast de minimale standaardzalen, grotere (26 bij 14) en dubbele sportzalen (27 bij 22 meter) aanbevolen (KVLO, 2009).

Sporthallen

De elf sporthallen in Haarlem zijn, alleen gekeken naar de vloerafmetingen (tabel 3.1 op pagina 17), geschikt voor het accommoderen van bewegingsonderwijs. De aanwezige scheidingswanden in de Beijneshal (twee delen), Spaarnehal (twee) en de sporthal van het Haarlem College (drie) maken het mogelijk om de hallen in meerdere delen te scheiden die allen, qua vloeroppervlakte, geschikt zijn voor het geven van bewegingsonderwijs (zeven). De afmetingen voldoen zowel aan de eisen die zijn opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015, als aan de richtlijnen

van de KVLO. De drie sporthallen van het Kennemer Sportcenter (drie delen), de Provincie Noord-Holland Hal (één), de Onze Gezellenhal (één), de Ruud van der Geest Sporthal (één), de Duinwijckhal (één) en de Henk van Turnhout Sporthal (één) zijn niet te scheiden in zaaldelen door middel van scheidingswanden (acht). Het aanbod van de sporthallen voor bewegingsonderwijs komt hiermee neer op vijftien zaaldelen.

Gymzalen

De vloeroppervlakte van negen gymzalen in de gemeente Haarlem is niet bekend. Het is om deze reden niet mogelijk om een uitspraak over de functionaliteit van deze ruimtes te doen.

Meer dan de helft van de overige 66 Haarlemse gymzalen (37 gymzalen) hebben een vloeroppervlakte van 200 vierkante meter (20 bij 10 meter). Deze gymzalen voldoen noch aan de afmetingen opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015, noch aan de richtlijnen opgesteld door de KVLO. Drie andere gymzalen hebben een kleiner vloeroppervlakte dan 200 vierkante meter, en kunnen hierdoor tevens in theorie geen bewegingsonderwijs accommoderen. 23 gymzalen hebben een vloeroppervlakte van 252 vierkante meter (21 bij 12 meter) en voldoen hiermee aan de eisen die zijn gesteld in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015, maar niet aan de richtlijnen van de KVLO. Vier gymzalen hebben een vloeroppervlakte van meer dan 252 vierkante meter. Twee hiervan zijn ten minste 308 vierkante meter, en voldoen hiermee aan de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015 en de KVLO-richtlijnen. De overige twee voldoen alleen aan de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015 (tabel 3.4).

Tabel 3.4 Haarlemse gymzalen verdeeld naar vloeroppervlakte, 2017

Vloeroppervlakte	Aantal	Voldoet aan Haarlemse Verordening[A]	Voldoet aan KVLO-richtlijn
Oppervlakte niet bekend	9	-	-
Kleiner dan 200 vierkante meter	3	Nee	Nee
200 vierkante meter	37	Nee	Nee
252 vierkante meter	23	Ja	Nee
252 tot 308 vierkante meter	2	Ja	Nee
308 vierkante meter of groter	2	Ja	Ja
Totaal	*76*		

[A] Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015

Sportgebruik

De normen die zijn opgenomen in het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF zijn opgesteld door de Normcommissie Overdekte Multidisciplinaire Sportaccommodaties. Voor deze analyse wordt uitgegaan van de minimale afmetingseisen, zowel voor het speelveldoppervlakte als de omloop rondom het speelveld (tabel 3.5). Het is mogelijk dat een sportbond dispensatie verleend voor accommodaties die niet voldoen aan de minimale afmetingseisen. Verenigingen krijgen dan toestemming om in deze (te kleine) accommodaties aan de bondscompetities deel te nemen. Aan de andere kant stellen sportbonden strengere afmetingseisen wanneer een vereniging op een bepaald niveau competitie speelt. De accommodaties moeten voor hogere speelniveaus veelal ruimer of hoger zijn.

Tabel 3.5 Minimale afmetingen sportaccommodaties, per sport

Sport	Lengte	Breedte	Hoogte
Badminton	15,4	8,1	7,0
Basketbal	28,0	16,0	7,0
Volleybal	24,0	15,0	7,0
Combiveld[A]	44,0	24,0	-

[A] Geschikt voor zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal.

Bron: Handboek Sportaccommodaties, 2017

Sporthallen

De Provincie Noord-Holland Hal (honk- en softbal) is een sportspecifieke hal, en heeft daarom afwijkende afmetingen ten opzichte van de standaardafmetingen voor sporthallen. De Provincie Noord-Holland Hal voldoet met 38 bij 35 meter echter niet aan de minimale afmetingsrichtlijnen voor zaalhonk- en softbal van 48 bij 48 meter. Ook de hoogte van de hal is niet toereikend. Deze dient gedeeltelijk 10 meter te zijn, waar deze in de Provincie Noord-Holland Hal overal 7,5 meter is.

De vloeren van de Beijneshal en de Spaarnehal hebben een standaardafmeting van 44 bij 24 meter. In deze formaat standaardhal kunnen drie volleybal-, zeven badminton-, één basketbal en één combiveld (geschikt voor o.a. zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal) worden uitgelijnd.

De sporthallen van het Kennemer Sportcenter zijn geschakeld, en zijn te scheiden door middel van wanden. De totale afmeting bedraagt 75 bij 40 meter; één sporthal is 40 bij 25 meter. Er past één combiveld, geschikt voor onder andere zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal over de lengte van twee sporthallen. Vanwege de noodzakelijke omloop rond het veld, is het niet mogelijk om drie velden in de breedte naast elkaar te plaatsen. Per sporthal is het mogelijk om zes badminton-, drie volleybal- en één basketbalveld uit te lijnen.

Tabel 3.6 Mogelijk aantal velden gemeentelijke sporthallen, naar type sport

	Badminton	Basketbal	Volleybal	Combi-veld
Beijneshal	4	1	3	1
Kennemer Sportcenter	18	3	9	1
Provincie Noord-Holland Hal	4	2	2	-
Spaarnehal	4	1	3	1

Gymzalen

Gymzalen hebben per definitie een te klein oppervlakte om de meeste binnensporten te accommoderen. Een combiveld, voor zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal, kan niet in een gymzaal worden uitgelijnd. Ook voor basketbal en volleybal voldoet een gymzaal niet aan de minimale afmetingen. Badminton is de enige binnensport met belijning die, gekeken naar de vloerafmetingen, in een gymzaal kan worden geaccommodeerd. De hoogte van gymzalen is echter een beperkende factor voor badminton. Een accommodatie dient tenminste zeven meter hoog te zijn, waar gymzalen veelal 5,5 meter hoog zijn. Alleen Gymzaal Jepthastraat (in het stadsdeel Noord) is hoog genoeg en heeft de afmetingen om te voldoen aan de minimumeisen voor badminton. Sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen) kunnen wel in gymzalen plaatsvinden.

3.4 Conclusie

De gemeente Haarlem beschikt over voldoende sporthallen, waarvan de sportspecifieke sporthallen een beperkte functionaliteit kennen. De meeste sporthallen hebben geen vaste scheidingswanden. Dit heeft nadelige gevolgen voor het aanbod aan sportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Er zijn geen Haarlemse sportzalen. Het ontbreken van sportzalen zal de druk op de aanwezige sporthallen verhogen. In de gemeente liggen veel gymzalen. Gymzalen vangen slechts een klein deel van de behoefte aan sportruimte op. Daarmee zijn de meeste gymzalen te klein om het bewegingsonderwijs op een goede manier te accommoderen.

4. Huidige situatie

4.1 Huidige vraag - sport

De behoefte aan binnensportaccommodaties kan worden berekend aan de hand van draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen. Deze draagvlakcijfers schrijven voor dat een sporthal een draagvlak dient te hebben van tussen de 15.000 en 20.000 inwoners (tussen de zes en tachtig jaar). Met andere woorden, per 15.000 tot 20.000 inwoners zou een gemeente één sporthal moeten hebben. Een sportzaal dient een draagvlak te hebben van tussen de 10.000 en 12.500 inwoners, een gymzaal een draagvlak van 3.000 inwoners. Hierbij is het van belang om te realiseren dat een sporthal (met drie gedeeltes) kan fungeren als drie gymzalen en een sportzaal (met twee gedeeltes) als twee gymzalen. Andersom kunnen een sportzaal (die niet geschikt is voor de competitievormen van alle binnensporten) en een gymzaal als uitwijkmogelijkheden fungeren voor trainingen of voor binnensporten die geen hele sporthal nodig hebben. Daarnaast vangen sportspecifieke binnensportaccommodaties, zoals danszalen, dojo's, turnhallen en dergelijke, een deel van de vraag naar sporthallen, -zalen en gymzalen op.

Gemeente

In totaal heeft de gemeente Haarlem in 2016 circa 140.000 inwoners tussen de zes en tachtig jaar (ten opzichte van circa 158.000 inwoners in totaal). Als dit inwoneraantal naast de Planologische Kengetallen wordt gelegd, heeft de gemeente behoefte aan tussen de zeven en tien sporthallen, tussen de elf en veertien sportzalen, en 47 gymzalen (tabel 4.1).

Met de huidige elf sporthallen gelegen in de gemeente Haarlem, lijkt het aanbod van sporthallen ruim voldoende voor de vraag op basis van de Planologische Kengetallen (tabel 4.1). Hierbij moet worden aangetekend dat de Provincie Noord-Holland Hal, de Duinwijkhal en de Ruud van der Geest Sporthal sportspecifieke hallen zijn. Daarnaast beschikt de gemeente niet over sportzalen. De vraag naar deze type accommodatie moet worden opgevangen door de aanwezige sporthallen en gymzalen. Vooral met het oog op de niet-sportspecifieke sporthallen kan het zijn dat deze (extra) vraag niet geaccommodeerd kan worden. Aan de andere kant vangen de dojo, tennishal en de turnzaal in het Kennemer Sportcentrum een deel van deze vraag op.

Als met zaalsporteenheden wordt gerekend, hebben de inwoners van Haarlem behoefte aan minimaal 90 eenheden en maximaal 105 eenheden. Met de sporthallen (33 eenheden) en de gymzalen (75) lijkt het aanbod ruim voldoende voor de vraag naar binnensportruimte. Hierbij gelden dezelfde kanttekeningen over de functionaliteit van de gymzalen, en het ontbreken van sportzalen. Deze zorgen voor een grotere druk op de zaaldelen in de (niet-sportspecifieke) sporthallen.

Tabel 4.1 Vraag-aanbodanalyse binnensportaccommodaties gemeente Haarlem, o.b.v. Planologische Kengetallen, 2016

		Behoefte		Overschot (+) / tekort (-)	
Type binnensportaccommodatie	**Aanbod**	Min.	Max.	Min.	Max.
Sporthallen	11	7	10	+4	+1
Sportzalen	-	11	14	-11	-14
Gymzalen	76	47	47	+28	+28
Zaalsporteenheden	*109*	*90*	*105*	*+19*	*+4*

Op basis van de landelijke cijfers van het gebruik van binnensportaccommodaties (tabel 2.4 in hoofdstuk 2), kan een schatting worden gemaakt van het aantal inwoners van de gemeente Haarlem dat gebruikmaakt van binnensportaccommodaties voor sportbeoefening. Het aantal inwoners dat in 2016 gebruik heeft gemaakt van gymzalen wordt geschat op circa 6.900; van sporthallen op circa 19.600 inwoners (figuur 4.1). Het grootste gedeelte van deze inwoners is woonachtig in Noord (36%), gevolgd door Zuid-West (22%). De gebruikers van gymzalen bestaan met name uit jongere inwoners (6-17 jaar), terwijl de gebruikers van sporthallen uit meerdere leeftijdsgroepen komen (6-49 jaar; figuur 4.2).

Figuur 4.1 Gebruikerssamenstelling binnensportaccommodaties voor sportbeoefening, naar stadsdeel gemeente Haarlem, 2016

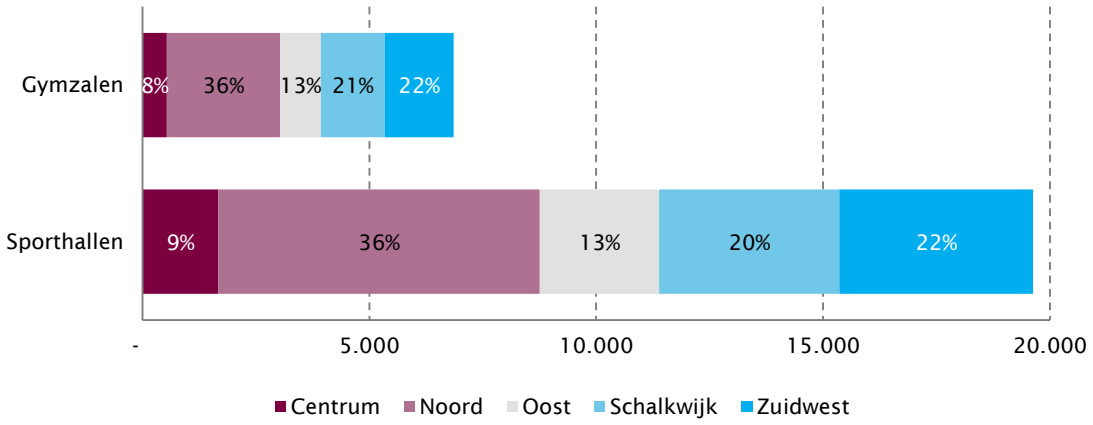

Figuur 4.2 Gebruikerssamenstelling binnensportaccommodaties voor sportbeoefening naar leeftijd gemeente Haarlem, 2016

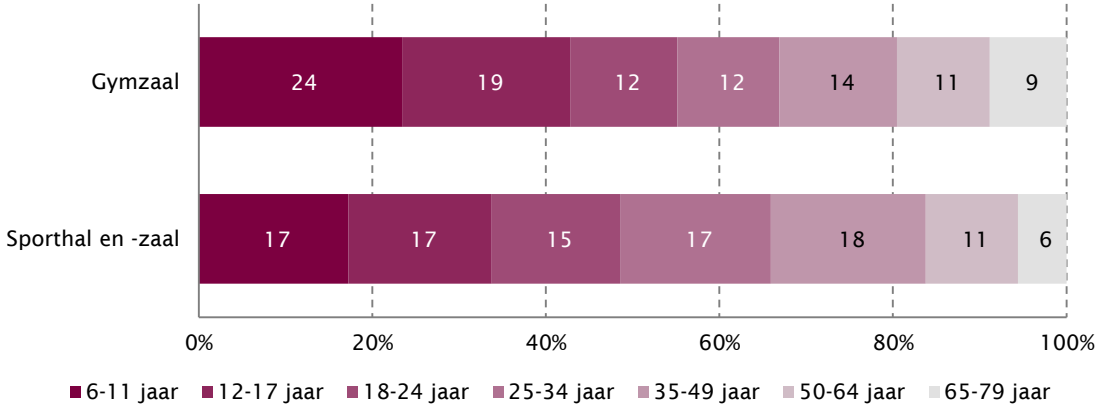

Stadsdelen

In tabel 4.2 is de behoefte aan binnensportaccommodaties op basis van het aantal inwoners (6-79 jaar) van de Haarlemse stadsdelen weergegeven. De grootste behoefte aan binnensportaccommodaties bestaat in Noord. In Noord liggen zeven van de elf sporthallen. Daarnaast wordt het aanbod in Noord aangevuld met een dojo, tennishal en turnhal van het Kennemer Sportcenter. In het Centrum is de minste behoefte.

Tabel 4.2 Vraag-aanbodanalyse binnensportaccommodaties, per stadsdeel gemeente Haarlem, o.b.v. Planologische Kengetallen, 2016

	Sporthallen			Sportzalen			Gymzalen			Zaalsporteenheden		
		Behoefte			Behoefte			Behoefte			Behoefte	
	Aanbod	Min.	Max.	Aanbod	Min.	Max.	Aanbod	Min.	Max.	Aanbod	Min.	Max.
Centrum	1	1	1	-	1	2	2	5	5	5	10	12
Overschot(+)/tekort(-)		-	-		*-1*	*-2*		*-3*	*-3*		*-5*	*-7*
Noord	7	3	4	-	4	5	32	17	17	53	34	36
Overschot(+)/tekort(-)		*+4*	*+3*		*-4*	*-4*		*+15*	*+15*		*+19*	*+17*
Oost	-	1	2	-	2	2	5	7	7	5	14	17
Overschot(+)/tekort(-)		*-1*	*-2*		*-2*	*-2*		*-2*	*-2*		*-9*	*-12*
Schalkwijk	3	2	2	-	3	3	14	10	10	23	22	22
Overschot(+)/tekort(-)		*+1*	*+1*		*-3*	*-3*		*+4*	*+4*		*+1*	*+1*
Zuid-West	-	2	2	-	3	3	22	10	10	22	22	22
Overschot(+)/tekort(-)		*-2*	*-2*		*-3*	*-3*		*+12*	*+12*		-	-

4.2 Huidige vraag - onderwijs

Er zijn geen wettelijke normen voor de hoeveelheid gymlessen die basisscholen en middelbare scholen op het rooster moeten hebben staan. De landelijke richtlijn is twee klokuren per week. In de politiek wordt al jaren gesproken over uitbreiding tot drie klokuren. Het is echter twijfelachtig of dit als verplichting opgelegd gaat worden aan de scholen, en daarnaast of gemeenten geacht worden de benodigde ruimte te faciliteren. Mogelijk dat voor het derde uur bewegingsonderwijs juist gekeken wordt naar de ruimtelijke mogelijkheden van het schoolplein en nabijgelegen buitensportaccommodaties of dat gekozen wordt voor een 'natte' gymles. Bij de analyses van de huidige en toekomstige vraag gaan we daarom uit van de richtlijn van twee klokuren bewegingsonderwijs per week. Een gymles in het basisonderwijs duurt meestal 45 minuten, in het voortgezet onderwijs 50 minuten. De gymlessen worden vertaald naar klokuren (60 minuten). Voor elke school (in Haarlem) is bekend hoeveel klokuren bewegingsonderwijs zij geven. Het aantal klokuren wordt door gemeentes gebruikt om de sportaccommodaties 'toe te wijzen' aan scholen waar bewegingsonderwijs kan worden gegeven.

Gemeente

De 43 Haarlemse basisscholen geven in totaal 578 klokuren bewegingsonderwijs, de dertien middelbare scholen ruim duizend uur. Om het bewegingsonderwijs van de basisscholen te accommoderen zijn minimaal 23 zaaldelen nodig. De middelbare scholen hebben minimaal 32 zaaldelen nodig het bewegingsonderwijs te accommoderen (tabel 4.3). Deze aantallen houden geen rekening met de afstanden tussen de onderwijs- en sportlocaties. De zaaldelen moeten binnen een bepaalde afstand van de scholen bereikbaar zijn. In hoofdstuk 6 bekijken we de ruimtelijke configuratie van onderwijs- en sportlocaties nader.

Tabel 4.3 Klokuren bewegingsonderwijs en benodigd aantal zaaldelen Haarlemse basis- en middelbare scholen, 2016

			Aanbod af te scheiden zaaldelen	
	Klokuren	Benodigd aantal zaaldelen	Totaal	Waarvan bewegingsonderwijsgeschikt[C]
Basisonderwijs	578	[A]23		
Voortgezet onderwijs	1.060	[B]32		
Totaal	1.638	55	91	42

[A] Eén zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren po--bewegingsonderwijs worden ingezet.

[B] Eén zaaldeel kan voor maximaal 34 klokuren vo-bewegingsonderwijs worden ingezet.

[C] Op basis van de afmetingseisen opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015.

Bron: Pronexus, 2016; bewerking: Mulier Instituut, 2017.

Stadsdelen

In tabel 4.4 is de behoefte aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs weergegeven. Deze cijfers gaan ervan uit dat een school in hetzelfde stadsdeel bewegingsonderwijs geeft waar zij haar schoollocatie heeft. De grootste behoefte aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs is in de stadsdelen Noord en Zuid-West.

Tabel 4.4 Klokuren bewegingsonderwijs en benodigd aantal zaaldelen Haarlemse basis- en middelbare scholen, per stadsdeel, 2016

		Benodigd aantal	Aanbod af te scheiden zaaldelen	
	Klokuren	zaaldelen*	Totaal	Waarvan bewegingsonderwijsgeschikt**
Centrum	145	6	4	4
Basisonderwijs	*54*	*3*		
Voortgezet onderwijs	*91*	*3*		
Noord	601	21	40	20
Basisonderwijs	*209*	*9*		
Voortgezet onderwijs	*393*	*12*		
Oost	47	2	5	1
Basisonderwijs	*47*	*2*		
Schalkwijk	323	12	20	9
Basisonderwijs	*135*	*6*		
Voortgezet onderwijs	*188*	*6*		
Zuid-West	522	18	22	8
Basisonderwijs	*134*	*6*		
Voortgezet onderwijs	*389*	*12*		

* Eén zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren po-bewegingsonderwijs of voor maximaal 34 klokuren vo-bewegingsonderwijs worden ingezet.

** Op basis van de afmetingseisen opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015.

Bron: Pronexus, 2016; bewerking: Mulier Instituut, 2017.

4.3 Huidige bezetting

Om het mogelijke verschil tussen de normatieve behoefte voor sport en bewegingsonderwijs die in de voorgaande paragrafen is behandeld en de feitelijke bezetting in beeld te brengen, zijn de verhuuroverzichten van 2016 van de gemeentelijke binnensportaccommodaties geanalyseerd.

De bezetting wordt aan de hand van bezettingsgraden geanalyseerd. Deze bezettingsgraden zijn uitgerekend door het aantal gewogen verhuurde uren[1] te delen door het maximaal aantal te verhuren uren[2]. Een hoge bezettingsgraad betekent dat de accommodatie over het algemeen goed bezet is. Een lage bezettingsgraad is een indicatie dat de hal efficiënter kan worden gebruikt. Een bezettingsgraad van 100 procent komt in de praktijk niet voor. Dit komt onder andere door uren die vrijgehouden moeten worden voor onderhoud en schoonmaak, maar ook de gedeeltelijke huur van hallen (de huur van een zaaldeel of 1/3e hal) kan overig verhuur bemoeilijken omdat andere huurders de hele hal nodig hebben.

Sporthallen

Jaarbezetting

In tabel 4.5 staat het jaargebruik (in uren) en de bezettingsgraad van de gemeentelijke sporthallen. De sporthallen van het Kennemer Sportcenter zijn het best bezet. Meer dan de helft van de tijd zijn de hallen bezet. Dit is vooral het gevolg van het aantal uur bewegingsonderwijs dat in de hallen wordt gegeven. De Provincie Noord-Holland Hal is het slechtst bezet. Minder dan een kwart van de tijd is de hal bezet. De Spaarnehal wordt veel door sportverenigingen (sportdoeleinden) gebruikt, maar nauwelijks door scholen.

Tabel 4.5 Jaargebruik (in uren) naar doeleinde en bezettingsgraad (percentage) van de gemeentelijke sporthallen, Haarlem, 2016.

	Jaargebruik (uren)			
	Bewegingsonderwijs	Sport en overig	Totaal	**Bezettingsgraad (%)**
Beijneshal	793	1.595	2.387	43
Kennemer Sportcenter	1.610	1.199	2.809	51
Noord-Holland Hal	573	674	1.246	23
Spaarnehal	310	1.888	2.197	40
Totaal/gemiddeld	3.285	5.355	8.640	39

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF hebben beiden een richtlijn voor de bouw en exploitatie van een sporthal en -zaal. Deze richtlijnen gaan uit van de (potentiële) bezetting van sporthallen in uren. De VNG adviseert dat voor de bouw en exploitatie van een sporthal een minimale

[1] Met het gewogen aantal verhuurde uren wordt het aantal verhuurde uren gecorrigeerd met een deelfactor bedoeld. Als een derde van de hallen (een zaaldeel) wordt verhuurd, worden deze uren voor een derde meegenomen in het totaalaantal verhuurde uren.

[2] Voor het maximaal aantal te verhuren uren wordt uitgegaan van een openstelling van de binnensportaccommodaties op elke dag van 08:00 tot 23:00 uur (ook op zon- en feestdagen en in vakantieperiodes).

behoefte van 1.600 uur per jaar moet bestaan. Dit aantal is inclusief onderwijsgebruik. NOC*NSF hanteert een richtlijn van 1.400 uur sportgebruik. Dit aantal is echter exclusief onderwijsgebruik.

Het totale jaargebruik van de Beijneshal, (de sporthallen van) het Kennemer Sportcenter en de Spaarnehal liggen boven de minimumbehoefte gesteld door VNG. De Beijneshal en de Spaarnehal voldoen tevens aan de richtlijn gesteld door NOC*NSF. Het Kennemer Sportcenter voldoet niet aan de NOC*NSF-richtlijn. De Noord-Holland Hal voldoet aan beide normen niet.

Seizoensbezetting

Om een goed beeld te krijgen van de bezetting van de sporthallen door het jaar heen, is het jaar 2016 in drie seizoenen opgedeeld. In het zomerseizoen (juli-augustus) hebben de scholen vakantie en veel verenigingen een zomerstop. Er wordt om deze reden in deze periode minder ruimte in de binnensportaccommodaties gehuurd. In het winterseizoen (januari, februari en december) vinden voor de korfbal- en hockeyverenigingen de binnencompetities plaats. Deze periode is (veelal) de drukste periode in de verhuur van de binnensportaccommodaties. De overige maanden behoren tot het 'reguliere seizoen'.

We zien dat de bezettingsgraad van alle sporthallen in het winterseizoen hoger is dan in het reguliere seizoen (tabel 4.6). Met name het verschil in bezetting tussen de seizoenen voor de Provincie Noord-Holland Hal en (de sporthallen van) het Kennemer Sportcenter is bijzonder groot. De sporthallen van het Kennemer Sportcenter zijn in het winterseizoen bijna 80 procent van de tijd bezet. In het zomerseizoen worden alle accommodaties beduidend minder gehuurd, waarbij de Noord-Holland Hal op basis van de verhuuroverzichten niet wordt verhuurd in de zomer.

Tabel 4.6 Bezettingsgraden gemeentelijke sporthallen naar seizoen, Haarlem, 2016

	Regulier seizoen	Winterseizoen	Zomerseizoen	Jaar
Beijneshal	43	66	12	43
Kennemer Sportcenter	51	79	12	51
Noord-Holland Hal	16	53	-	23
Spaarnehal	42	58	8	40
Totaal	38	64	8	39

De bezettingsgraden in het reguliere seizoen en met name het winterseizoen zijn in Haarlem relatief hoog in vergelijking met andere gemeenten waar het Mulier Instituut onderzoek heeft gedaan naar de bezettingsgraden van sporthallen. In vergelijkend perspectief is er dus sprake van een goede bezetting van de sporthallen.

Doordeweekse bezetting

Gemiddeld hebben de sporthallen doordeweeks overdag (08:00-16:00 uur) een bezettingsgraad van 47 procent in het reguliere seizoen en in de avond (16:00-23:00 uur) 39 procent. In het winterseizoen liggen deze percentages hoger: overdag 59 procent en in de avond 75 procent.

De sporthallen van het Kennemer Sportcenter zijn doordeweeks gemiddeld het meest bezet. Dit komt door de hoge bezetting overdag. In de avonduren zijn de Beijneshal en de Spaarnehal (met name in het winterseizoen) drukker bezet (dan het Kennemer Sportcenter; figuur 4.3).

Figuur 4.3 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke sporthallen, reguliere- en winterseizoen, per tijdsblok, in procenten, 2016

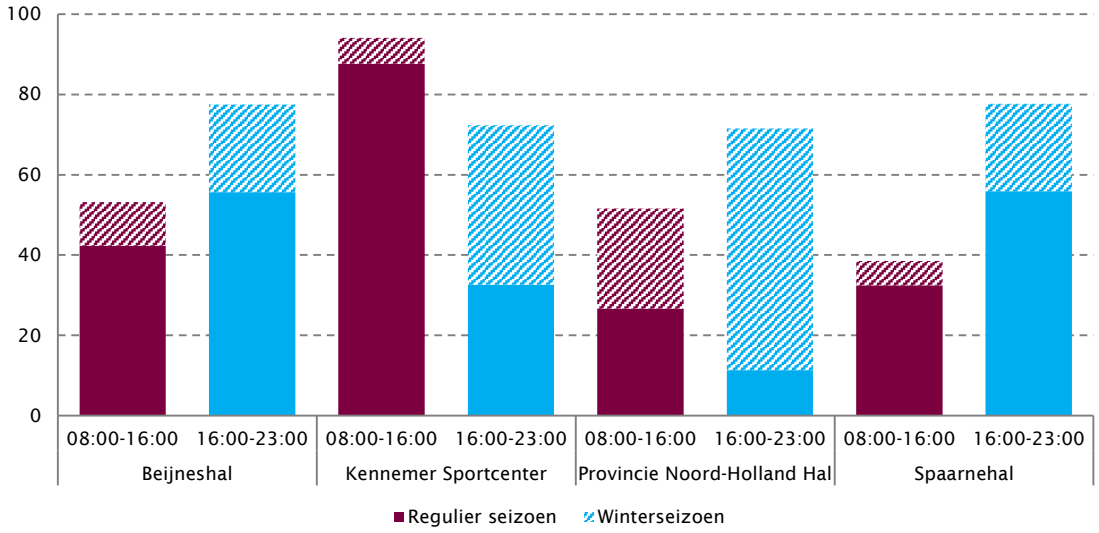

De ervaring leert dat de uren tussen 17:00 en 22:00 uur op doordeweekse avonden bij sportverenigingen het populairst zijn. Tijdens deze gebruikelijke piekuren is de bezetting van de binnensportaccommodaties veelal hoog. Dit is ook het geval voor de sporthallen in Haarlem. Met name in het winterseizoen is de bezetting tijdens de piekuren hoog (figuur 4.4).

Figuur 4.4 Gemiddelde bezetting gemeentelijke sporthallen, Haarlem, tijdens doordeweekse piekuren (17:00-22:00 uur), in het reguliere- en winterseizoen, 2016

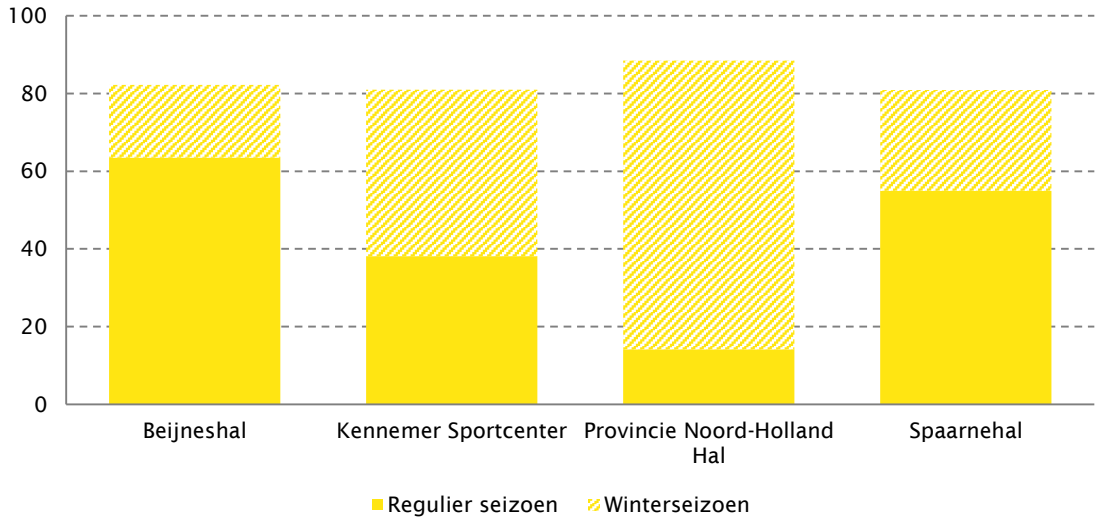

Tijdens het reguliere seizoen zijn de sporthallen gemiddeld het drukst bezet op vrijdag, op woensdag en donderdag (figuur 4.5). In het winterseizoen is de dinsdag in de avond het populairst en de maandag het minst populair.

Figuur 4.5 Gemiddelde bezetting tijdens de avonduren (16:00-23:00 uur) tijdens het reguliere- en winterseizoen, per doordeweekse dag, 2016, in procenten

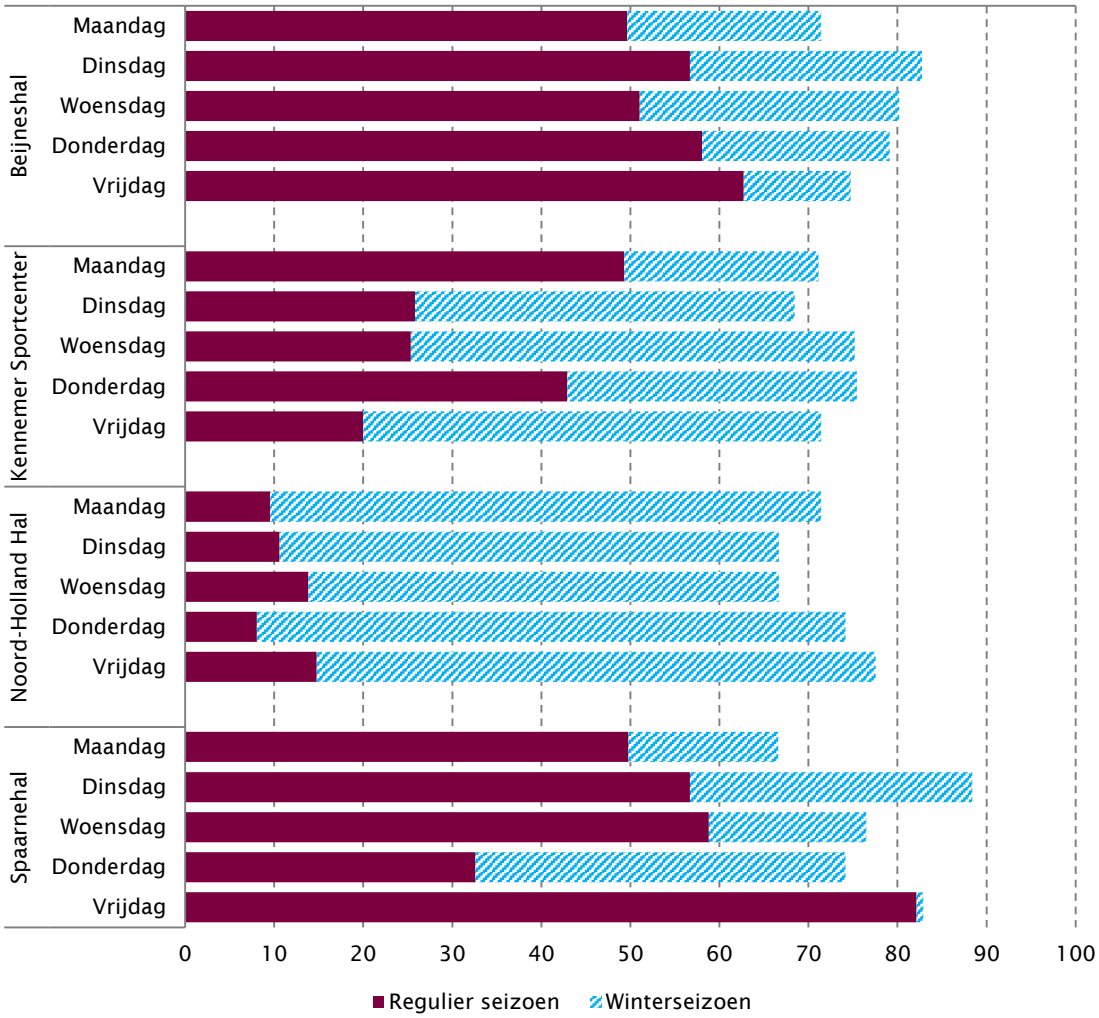

Zaterdagbezetting

Tijdens het reguliere seizoen op zaterdag staan de sporthallen het overgrote deel van de tijd leeg. Tussen 08:00 en 16:00 uur is de bezetting iets hoger dan tussen 16:00 en 23:00 uur. Het Kennemer Sportcenter en de Beijneshal zijn op zaterdag gemiddeld het best bezet. In het winterseizoen wordt er meer gehuurd dan in het reguliere seizoen (figuur 4.6).

Figuur 4.6 Gemiddelde zaterdagse bezetting binnensportaccommodaties Haarlem in het reguliere- en winterseizoen, per tijdsblok, 2016

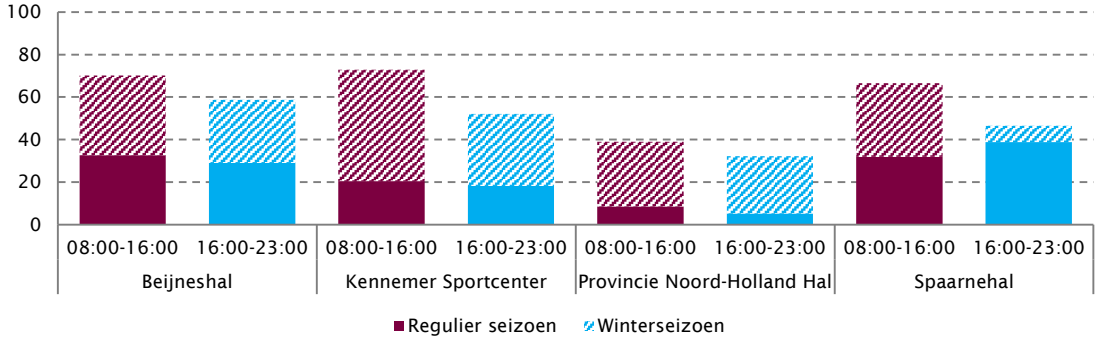

Zondagbezetting

De gemiddelde bezetting op zondag komt sterk overeen met de gemiddelde bezetting op zaterdag (figuur 4.7).

Figuur 4.7 Gemiddelde zondagse bezetting binnensportaccommodaties Haarlem in het reguliere- en winterseizoen, per tijdsblok, 2016

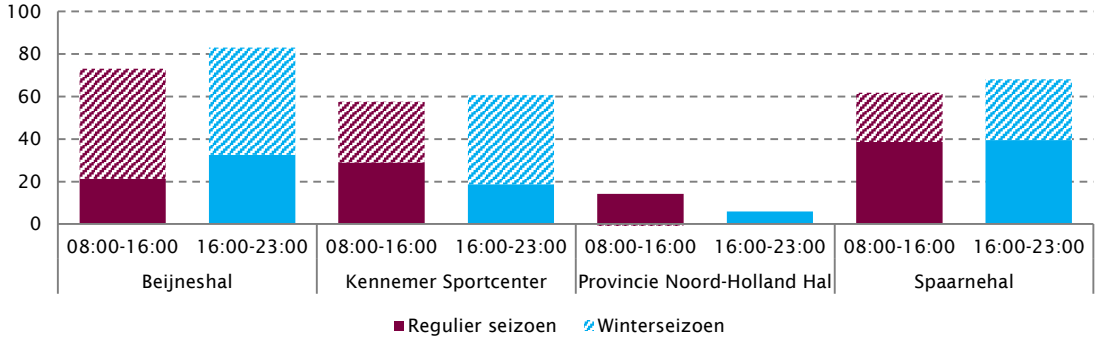

Knelpunten

Voorgaande analyses leiden tot de hypothese dat in de bezetting van de gemeentelijke sporthallen in Haarlem structurele knelpunten bestaan. Deze knelpunten zouden plaatsvinden in de wintermaanden, met name in de doordeweekse avonden en in mindere mate in het weekend. Om deze reden is de derde week van januari (winterseizoen) nader bekeken. De doordeweekse bezetting tijdens de piekuren (17:00-22:00 uur) en de weekendbezetting overdag (08:00-16:00 uur) is geanalyseerd.

In de derde week van januari in 2016 zijn de gemeentelijke sporthallen tijdens de piekuren bijna de hele tijd bezet (figuur 4.8). Ook overdag in het weekend zijn de hallen het overgrote deel van de tijd bezet (figuur 4.9). Deze gegevens bevestigen de hypothese dat in de bezetting van de gemeentelijke sporthallen knelpunten voorkomen. Deze knelpunten gelden alleen voor het winterseizoen.

Figuur 4.8 Bezetting gemeentelijke sporthallen, Haarlem, derde week januari 2016, tijdens de piekuren (17:00-22:00 uur), per doordeweekse dag, in procenten

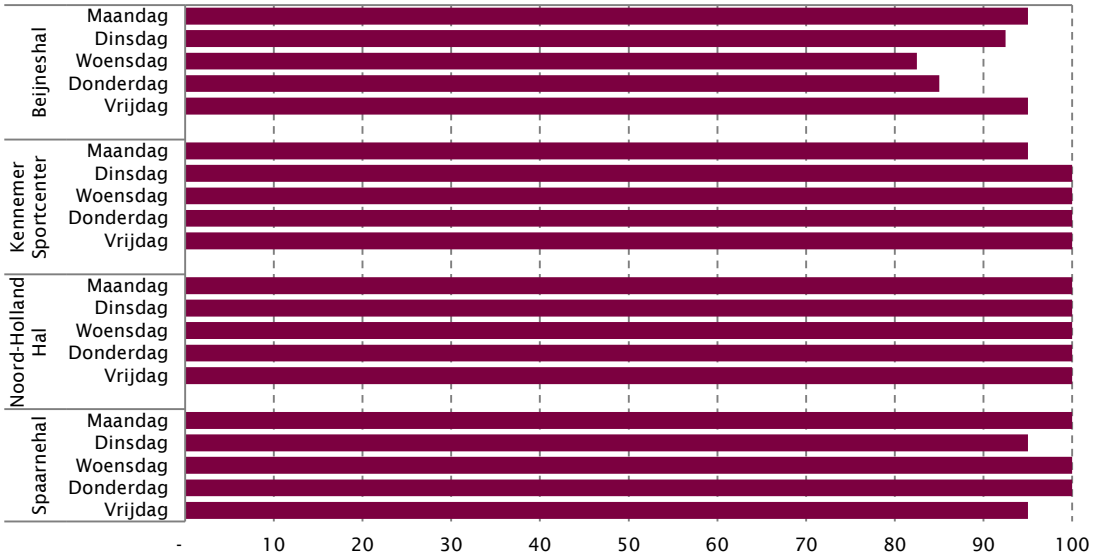

Figuur 4.9 Bezetting gemeentelijke sporthallen, Haarlem, derde week januari, naar weekenddag, overdag (08:00-16:00 uur), in procenten

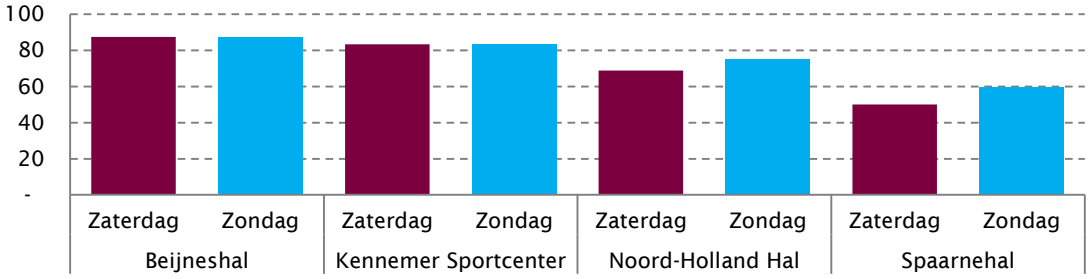

Gymzalen

Gymzalen vervullen primair de behoefte aan ruimte voor bewegingsonderwijs. Toch vangen ook alle gymzalen veel behoefte aan sportruimte op (tabel 4.7). Bijna 38 procent van het jaargebruik van de gymzalen betreft sportgebruik, buiten het bewegingsonderwijs om. Gemiddeld zijn de zalen voor 22 procent van de tijd bezet. Er bestaan grote verschillen in de bezetting tussen de gymzalen. Zo worden de gymzalen Ceramstraat, Hedastraat, Jepthastraat, Ohmstraat/Lorentzkade relatief veel gebruikt voor sportgebruik, dat veelal plaatsvindt in de avonduren, waardoor deze gymzalen een relatief hoge bezettingsgraad hebben. Opmerkelijke is de slechte bezetting, ook overdag, van de gymzalen Nieuwe Landstraat en Vilniusstraat[3]. Deze zalen vervullen een relatief beperkte rol (overdag) in het accommoderen van bewegingsonderwijs en ('s avonds) sportgebruik.

[3] Voor Gymzaal Vilniusstraat is een plan voor bezetting. In de gymzaal zat tijdelijk geen school.

Tabel 4.7 Jaargebruik (in uren) en bezettingsgraden (in procenten) gemeentelijke gymzalen, Haarlem, 2016

	Jaargebruik (uren)			
Gymzaal	Bewegingsonderwijs	Sport en overig	Totaal	**Bezettingsgraad (%)**
Centrum				
Doelenplein	584	517	1.100	20
Noord				
Ambachtstraat	785	798	1.583	29
Ceramstraat	1.021	1.034	2.055	37
Eemstraat	494	186	679	12
Generaal Spoorlaan	952	624	1.576	29
Hedastraat	980	1.267	2.248	41
Jephtastraat	141	1.534	1.675	31
Johan de Meesterstraat	1.148	365	1.512	28
Junoplantsoen	1.066	190	1.256	23
Nieuwe Landstraat	434	83	517	9
Planetenlaan	515	591	1.106	20
Reviusstraat	787	217	1.003	18
Sportweg	1.078	459	1.537	28
Sterrencollege	1.071	303	1.374	25
Velserstraat	962	594	1.555	28
Werfstraat	596	628	1.224	22
Oost				
Prins Bernhardlaan	867	646	1.513	28
Richard Holkade	940	354	1.294	24
Van Zeggelenplein	730	196	927	17
Schalkwijk				
Belgiëlaan	328	592	919	17
Betuwelaan	907	552	1.459	27
Duitslandlaan	499	331	830	15
Erasmuslaan	1.043	473	1.515	28
Floris van Adrichemlaan	780	209	988	18
Frieslandlaan	705	359	1.064	19
Haarlem College (gymzalen)	1.184	117	1.301	24
Professor Eykmanlaan	619	82	701	13
Schweitzerlaan	529	113	642	12
Semmelweisstraat	780	453	1.232	22
Spijkerboorpad	968	51	1.019	19
Vilniusstraat	267	224	491	9
Zuid-West				
Anna van Burenlaan	1.105	35	1.140	21
Badhuisstraat (gymzaal)	864	323	1.187	22
Badhuisstraat (kleine zaal)		702	702	13
Blinkertpad	647	315	962	18
Cruquiusstraat	335	691	1.026	19
Daslookweg	828	532	1.360	25
Florapark	781	581	1.362	25
Houtmanpad	500	356	856	16
Leidseplein	1.184	386	1.570	29
Lyceumlaan	1.188	45	1.233	22
Ohmstraat/Lorentzkade	746	1.099	1.844	34

Oosterhoutlaan	1.008	189	1.197	22
Westergracht	429	672	1.101	20
Totaal/gemiddeld	33.367	20.061	53.428	22

De gymzalen van het Eerste Christelijke Lyceum, van het Paulus Mavo en van het Mendel College zijn volledig inpandig, en worden (deels) om deze reden niet verhuurd (buiten schooltijden) aan externen. De gymzalen van Sancta Maria zijn vanaf de openbare weg toegankelijk. Eén van de drie gymzalen wordt door externen gebruikt. Van de overige niet-gemeentelijke gymzalen is niet bekend of deze beschikbaar zijn voor verhuur door externen.

4.4 Gebruikerservaring

De cijfers uit de voorgaande twee paragrafen zijn besproken in de Klankbordgroep Binnensport van de gemeente Haarlem. De gebruikers van de gemeentelijke sporthallen in Haarlem ervaren in het winterseizoen een overbezetting van de accommodaties. Tijdens het winterseizoen moeten de gebruikers tijdens het reguliere seizoen uitwijken naar andere accommodaties om ruimte te maken voor de *tijdelijke* gebruikers. Dit wordt door een deel van de vaste gebruikers gezien als een allesbehalve wenselijke situatie.

Om de overbezetting op te lossen, zien de huidige gebruikers in de toekomst graag meer sporthallen in de gemeente Haarlem. De Haarlemse gymzalen worden wel door de verenigingen gebruikt, maar de functionaliteit is een beperkende factor. De toegevoegde waarde van sportzalen is voor de gebruikers (nog) niet duidelijk. Zij prefereren sporthallen om de grootschaligheid, de grote functionaliteit en de bijkomende horecamogelijkheden. Uitzondering hierop vormen de turnverenigingen. Zij zien veel potentie in een sportzaal, specifiek ingericht voor de turnsport.

Eind 2015 is een klanttevredenheidsonderzoek door klantOK uitgevoerd in opdracht van SRO. Hierin werden de gebruikers van onder andere de gemeentelijke sporthallen in Haarlem gevraagd naar de tevredenheid over de sporthallen (tabel 4.9). De Provincie Noord-Holland Hal scoort het beste op algemene tevredenheid, de Beijneshal het slechtst. Ook het sportgedeelte van de Provincie Noord-Holland Hal wordt het beste beoordeeld. Het algemene beeld dat naar voren komt is dat de gebruikers van de gemeentelijke sporthallen tevreden zijn over de sporthallen.

Tabel 4.9 Klanttevredenheid gemeentelijke sporthallen, Haarlem, 2015

		Sportgedeelte						
	Algemene tevredenheid	Algemeen	Inrichting	Uitstraling	Hygiëne	sportmateriaal	Aanwezigheid sportmateriaal	Kwaliteit
Beijneshal	6,7	7,4	7,7	7,2	7,5		7,6	7,5
Kennemer Sportcenter	7,4	7,1	7,7	7,3	6,4		7,3	7,2
Provincie Noord-Holland Hal	8,0	8,0	9,0	8,0	8,0			
Spaarnehal	7,5	7,8	7,9	7,6	7,9		7,9	7,8

Bron: KlantOK, 2015

4.5 Conclusie

Op basis van de omvang van de Haarlemse bevolking, heeft de gemeente behoefte aan minimaal zeven en maximaal tien sporthallen. Met de huidige elf sporthallen, waaronder de Provincie Noord-Holland Hal en de Duinwijckhal, lijkt het aanbod aan sporthallen ruim voldoende te zijn. De gemeente heeft echter ook behoefte aan sportzalen, te weten minimaal elf en maximaal veertien. Sportzalen kennen een beperktere functionaliteit dan sporthallen, maar kunnen bepaalde sporten wel accommoderen. In de gemeente Haarlem liggen geen sportzalen. Het (grote) tekort aan sportzalen zorgt voor een hogere (te hoge) druk op de sporthallen.

De gemeente Haarlem heeft geen wettelijke taakstelling in het voorzien van sportruimtes voor het beoefenen van (georganiseerde) sport. Deze taak heeft zij wel ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Alleen gekeken naar het totale aantal klokuren bewegingsonderwijs dat de basis- en middelbare scholen in Haarlem aan hun leerlingen verzorgen, zou een aanbod van 55 sportruimtes (gymzalen of delen van sporthallen) afdoende zijn. In de gemeente Haarlem liggen echter geen 55 sportruimtes die voldoen aan de minimale afmetingen die zijn opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015. Scholen zijn om deze reden genoodzaakt om gebruik te maken van te kleine sportruimtes (vloeroppervlakte kleiner dan 252 vierkante meter).

Er worden (structurele) knelpunten in de verhuur van de (gemeentelijke) sporthallen geconstateerd. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de hoge druk op de sporthallen om zowel de vraag naar sporthallen als –zalen op te vangen. De knelpunten vinden plaats in het winterseizoen, wanneer de binnencompetities voor hockey en korfbal plaatsvinden. De druk op de sporthallen is in deze periode dusdanig hoog dat de *reguliere* gebruikers tijdens het winterseizoen moeten uitwijken naar andere accommodaties om ruimte te maken voor de *tijdelijke* gebruikers (hockeyers en korfballers). De vaste gebruikers van de sporthallen ervaren dit als een allesbehalve wenselijke situatie. Tijdens het reguliere seizoen, buiten het winterseizoen om, is er voor verenigingen voldoende ruimte om extra tijd en ruimte bij de sporthallen te huren, zodoende dat de bezetting het hele jaar rond hoger is. In hoeverre verenigingen hiervan gebruik willen maken en in hoeverre dit mogelijk is, met het oog op de (over)bezetting in het winterseizoen en de organisatorische problemen die dit kan opleveren, is de vraag.

5. Toekomstige vraag

Om de toekomstige vraag naar binnensportruimte in beeld te brengen, maken we gebruik van de bevolkings- en leerlingenprognoses en de ontwikkelingen op gebied van sportdeelname en accommodatiegebruik die in hoofdstuk 2 zijn besproken.

5.1 Sport

Gemeente

In hoofdstuk 2 hebben we gezien dat de verwachting is dat het totaalaantal inwoners in de gemeente Haarlem met 8 procent zal stijgen. Het aantal inwoners tussen de zes en tachtig jaar (de gebruikers van binnensportaccommodaties) zal, zo is de verwachting, met 7,3 procent stijgen. Deze toename heeft geringe gevolgen voor het benodigd aantal binnensportaccommodaties (o.b.v. de Planologische Kengetallen) in de gemeente.

De gemeente heeft, op basis van het aantal inwoners tussen de zes en tachtig jaar, in 2016 een behoefte aan tussen de zeven en tien sporthallen. De bandbreedte voor 2020 en 2028 is kleiner, namelijk tussen de acht en tien sporthallen (tabel 5.1). De bandbreedte voor de behoefte aan sportzalen verschuift. Waar in 2016 een behoefte is aan tussen de elf en veertien sportzalen, zal dit in 2020 en 2028 tussen de twaalf en vijftien sportzalen zijn. De behoefte aan gymzalen loopt op van 47 gymzalen in 2016 naar 50 in 2028.

Wanneer de toekomstige behoefte naast het huidige aanbod wordt gelegd, dan zien we dat ook in de toekomst in de gemeente Haarlem een overschot aan sporthallen is. Dit overschot loopt wel terug. Het tekort aan sportzalen (en het overschot aan gymzalen) neemt richting 2028 toe. Zonder aanpassingen in het aanbod van binnensportaccommodaties in de gemeente Haarlem, zal de druk op de (niet-sportspecifieke) sporthallen verder toenemen, terwijl een groot deel van de gymzalen vooral leegstand kent.

Tabel 5.1 Vraag- en aanbodanalyse sporthallen gemeente Haarlem, o.b.v. Planologische Kengetallen, 2016, 2020 en 2028.

Type binnensportaccommodatie		Behoefte			Overschot (+), tekort (-)		
	Aanbod	2016	2020	2028	2016	2020	2028
Sporthallen	11	7 /10	8/10	8/10	+4/+1	+3/+1	+3/+1
Sportzalen	-	11/14	12/15	12/15	-11/-14	-12/-15	-12/-15
Gymzalen	76	47	48	50	+29	+28	+23
Zaalsporteenheden	*109*	*90/105*	*97/109*	*98/110*	*+19/+4*	*+12/-*	*+11/-1*

Noot: de minimumbehoefte staat voor de verdelingsstreep; de maximumbehoefte staat erna.

Op basis van de landelijke cijfers van het gebruik van binnensportaccommodaties (tabel 2.4 in hoofdstuk 2), kan een schatting worden gemaakt van het aantal inwoners van de gemeente Haarlem dat in 2020 en 2028 van binnensportaccommodaties gebruikmaakt. Hierachter zit echter een belangrijke veronderstelling (naast de veronderstelling dat de landelijke cijfers toepasbaar zijn op de situatie in Haarlem), namelijk dat de gebruikerspercentages niet aan verandering onderhevig zijn. Het is goed voor te stellen dat gemeenten inspelen op de veranderende bevolkingssamenstelling (vergrijzing) en hierop het sportaanbod (in de binnensportaccommodaties) aanpassen. Deze accommodaties raken hierdoor meer in trek bij deze groep en een groter aandeel zal voor sportbeoefening gebruik gaan maken van de binnensportaccommodaties.

Het aantal inwoners van Haarlem dat gebruikmaakt van sporthallen en -zalen neemt waarschijnlijk toe van circa 19.600 inwoners in 2016 naar circa 21.000 inwoners in 2028 (+6,9%). Het aantal Haarlemse gebruikers van gymzalen zal naar verwachting toenemen van circa 6.900 inwoners in 2016 naar 7.400 inwoners in 2028 (+8,1%). De grootste, absolute en relatieve, toename in gebruikers van de binnensportaccommodaties is voornamelijk woonachtig in Schalkwijk (figuur 5.1). Als we kijken naar de verandering in gebruikerssamenstelling naar leeftijd, zien we dat het aantal inwoners tussen de 65 en 80 jaar waarschijnlijk relatief het meeste toeneemt. Het totale aandeel van deze gebruikersgroep blijft echter klein vergeleken met de andere leeftijdsgroepen (niet in figuur).

Figuur 5.1 Gebruikerssamenstelling binnensportaccommodaties naar stadsdeel gemeente Haarlem, 2016, 2020 en 2028

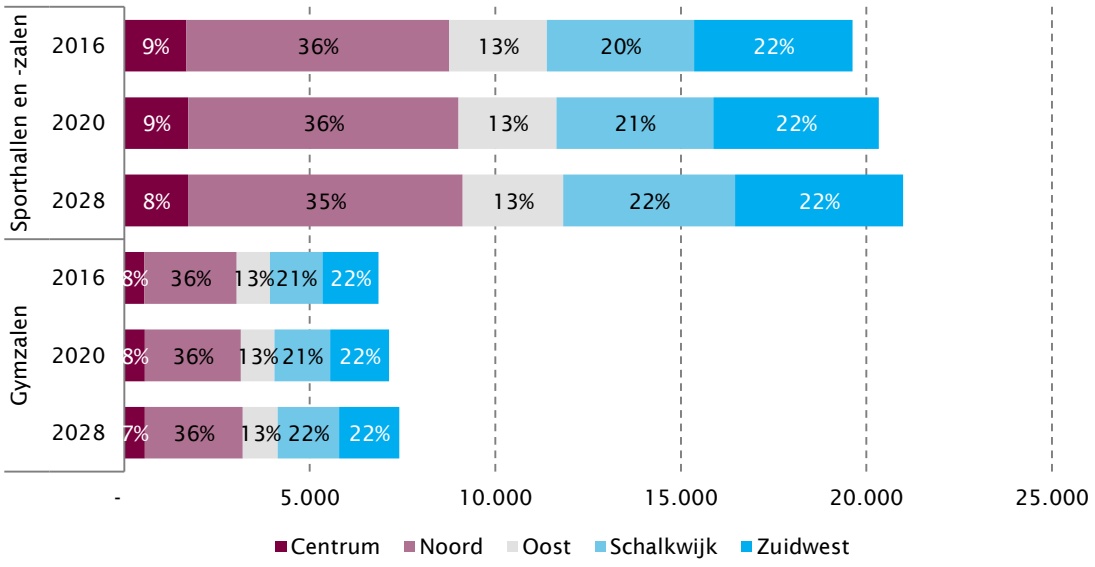

Stadsdelen

In tabel 5.2 is de toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties op basis van het aantal inwoners, zes tot tachtig jaar, van de Haarlemse stadsdelen weergegeven. De grootste behoefte aan binnensportaccommodatie, zowel de huidige als de toekomstige (in 2020 en 2028), bestaat in Noord. De behoefte aan sporthallen is in alle stadsdelen in 2020 en 2028 gelijk aan de behoefte in 2016. De behoefte aan sportzalen blijft voor elk stadsdeel constant, met uitzondering van Schalkwijk. Voor Schalkwijk ontstaat voor 2028 een bandbreedte van drie tot vier sportzalen, ten opzichte van een behoefte van drie sportzalen in 2016 en 2020. De toekomstige behoefte (in 2020 en 2028) aan gymzalen is voor Centrum, Noord en Oost gelijk aan de behoefte in 2016. In Schalkwijk (in 2020) en Zuid-West (in 2020 en 2028) is in de toekomst een behoefte aan één extra gymzaal ten opzichte van de behoefte in 2016.

Tabel 5.2 Benodigd aantal binnensportaccommodatie per stadsdeel gemeente Haarlem o.b.v. Planologische Kengetallen, 2016, 2020 en 2028

		Behoefte						Overschot (+) / tekort (-)					
		2016		2020		2028		2016		2020		2028	
	Aanbod	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Sporthallen													
Centrum	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Noord	7	3	4	3	4	3	4	+4	+3	+4	+3	+4	+3
Oost	0	1	2	1	2	1	2	-1	-2	-1	-2	-1	-2
Schalkwijk	3	2	2	2	2	2	2	+1	+1	+1	+1	+1	+1
Zuid-West	0	2	2	2	2	2	2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Sportzalen													
Centrum	0	1	2	1	2	1	2	-1	-2	-1	-2	-1	-2
Noord	0	4	5	4	5	4	5	-4	-5	-4	-5	-4	-5
Oost	0	2	2	2	2	2	2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Schalkwijk	0	3	3	3	3	3	4	-3	-3	-3	-3	-3	-4
Zuid-West	0	3	3	3	3	3	3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Gymzalen													
Centrum	*5	5		5		5		-		-		-	
Noord	53	17		17		17		+36		+36		+36	
Oost	5	7		7		7		-2		-2		-2	
Schalkwijk	23	10		10		11		+13		+13		+12	
Zuid-West	22	10		11		11		+12		+11		+11	
Zaalsporteenheden													
Centrum	8	10	12	10	12	10	12	-2	-4	-2	-4	-2	-4
Noord	74	34	39	34	39	34	39	+40	+35	+40	+35	+40	+35
Oost	5	14	17	14	17	14	17	-9	-12	-9	-12	-9	-12
Schalkwijk	32	22	22	22	22	23	24	+10	+10	+10	+10	+9	+8
Zuid-West	22	22	22	23	22	23	22	-	-	-1	-	-1	-

* In Centrum zal een zesde gymzaal worden gerealiseerd. Hiervan is nog niet bekend wanneer de oplevering plaats zal vinden en is daarom niet meegenomen in de vraag-aanbodanalyse.

5.2 Onderwijs

Gemeente

De totale behoefte van het bewegingsonderwijs zal naar verwachting toenemen van ruim 1.600 klokuur in 2016 naar ruim 1.700 klokuur in 2028 (+5,7%; tabel 5.3). De behoefte vanuit het basisonderwijs neemt relatief meer toe dan de behoefte vanuit het voortgezet onderwijs. De absolute toename is echter beperkt.

Om het aantal klokuren bewegingsonderwijs te accommoderen, zijn in 2020 en 2028 twee zaaldelen meer nodig dan het aantal in 2016. Zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs heeft in 2020 en 2028 in vergelijking met 2016 één extra zaaldeel nodig. De berekening houdt geen rekening met de afstanden tussen de onderwijs- en sportlocaties. De zaaldelen moeten binnen een bepaalde afstand van de scholen bereikbaar zijn. In hoofdstuk 6 bekijken we de ruimtelijke configuratie van onderwijs- en sportlocaties nader.

Tabel 5.3 Aantal klokuren en benodigd aantal zaaldelen Haarlemse basis- en middelbare scholen, 2016, 2020 en 2028

	2016		2020		2028	
	Klokuren	Zaaldelen[AB]	Klokuren	Zaaldelen[AB]	Klokuren	Zaaldelen[AB]
Basisonderwijs	578	23	618	24	624	24
Verandering t.o.v. 2016			*+7,0%*	*+1*	*+8,1%*	*+1*
Voortgezet onderwijs	1.060	32	1.095	33	1.107	33
Verandering t.o.v. 2016			*+3,3%*	*+1*	*+4,4%*	*+1*
Totaal	1.638	55	1.713	57	1.731	57
Verandering t.o.v. 2016			*+4,6%*	*+2*	*+5,7%*	*+2*

[A] Eén zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren po-bewegingsonderwijs worden ingezet.

[B] Eén zaaldeel kan voor maximaal 34 klokuren vo-bewegingsonderwijs worden ingezet

Bron: Pronexus, 2016; bewerking: Mulier Instituut, 2017.

Stadsdelen

De toekomstige behoefte (in 2020 en 2028) aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs is in alle stadsdelen gelijk aan de behoefte in 2016, met uitzondering van Schalkwijk (tabel 5.4). In Schalkwijk is zowel voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs één extra zaaldeel nodig voor het bewegingsonderwijs van de (basis- en middelbare) scholen die in Schalkwijk zijn gevestigd.

Tabel 5.4 Klokuren Haarlemse basis- en middelbare scholen per stadsdeel, 2016, 2020 en 2028

	2016		2020		2028	
	Klokuren	Zaaldelen[A,B]	Klokuren	Zaaldelen[A,B]	Klokuren	Zaaldelen[A,B]
Centrum	145	6	150 (+3,8%)	6 (-)	146 (+0,6%)	6 (-)
Basisonderwijs	*54*	*3*	*57 (+5,6%)*	*3 (-)*	*54 (+0,0%)*	*3 (-)*
Voortgezet onderwijs	*91*	*3*	*93 (+2,7%)*	*3 (-)*	*92 (+1,0%)*	*3 (-)*
Noord	601	21	626 (+4,0%)	21 (-)	620 (+3,2%)	21 (-)
Basisonderwijs	*209*	*9*	*222 (+6,5%)*	*9 (-)*	*213 (+2,2%)*	*9 (-)*
Voortgezet onderwijs	*393*	*12*	*404 (+2,8%)*	*12 (-)*	*407 (+3,7%)*	*12 (-)*
Oost	47	2	45 (-3,2%)	2 (-)	47 (+0,0%)	2 (-)
Basisonderwijs	*47*	*2*	*45 (-3,2%)*	*2 (-)*	*47 (+0,0%)*	*2 (-)*
Schalkwijk	323	12	350 (+8,5%)	12 (-)	379 (+17,5%)	14 (+2)
Basisonderwijs	*135*	*6*	*149 (+10,0%)*	*6 (-)*	*167 (+23,3%)*	*7 (+1)*
Voortgezet onderwijs	*188*	*6*	*202 (+7,5%)*	*6 (-)*	*213 (+13,3%)*	*7 (+1)*
Zuid-West	522	18	541 (+3,7%)	18 (-)	539 (+3,3%)	18 (-)
Basisonderwijs	*134*	*6*	*146 (+9,0%)*	*6 (-)*	*144 (+7,9%)*	*6 (-)*
Voortgezet onderwijs	*389*	*12*	*396 (+1,9%)*	*12 (-)*	*395 (+1,8%)*	*12 (-)*

[A] Eén zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren po-bewegingsonderwijs worden ingezet.

[B] Eén zaaldeel kan voor maximaal 34 klokuren vo-bewegingsonderwijs worden ingezet.

Bron: Pronexus, 2016; bewerking: Mulier Instituut, 2017.

5.3 Conclusie

De verwachting is dat Haarlem er de komende tien jaar circa 10.000 inwoners bij krijgt. De bevolking zal in 2028 voor een groter gedeelte uit 65-plussers bestaan, een voortzetting van de ontwikkeling van de afgelopen tien jaar. Het aantal inwoners in de andere leeftijdsklassen, 20 tot 45 jaar en 45 tot 65 jaar, zal echter ook absoluut gezien toenemen, en in het bijzonder het aantal inwoners jonger dan 20 jaar. In de behoefte aan binnensportaccommodaties heeft deze bevolkingsgroei slechts geringe invloed op de behoefte. De ondergrens van zeven sporthallen wordt verhoogd naar acht sporthallen, terwijl de bandbreedte van de behoefte aan sportzalen omhoog verschuift naar twaalf tot vijftien sportzalen (was elf tot veertien).

De verwachting is dat het aantal leerlingen dat bij Haarlemse scholen ingeschreven staat in de toekomst hoger zal zijn dan nu het geval is. De hogere leerlingenaantallen leiden, op basis van het totaalaantal klokuren van de scholen, tot een geringe toename in de behoefte aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs (in 2028 57 sportruimtes t.o.v. 55 in 2016).

6. Ruimtelijke configuratie

In dit hoofdstuk bekijken we nader de ruimtelijke configuratie van het aanbod aan binnensportruimte in Haarlem. De huidige ruimtelijke configuratie wordt hierbij vergeleken met een (theoretisch) optimale configuratie, en ook de relatie (afstand) tussen onderwijs- en sportlocaties wordt bekeken.

6.1 Sporthallen

Huidige configuratie

De huidige configuratie (spreiding) van de sporthallen in Haarlem is niet recht evenredig verdeeld naar waar de inwoners van Haarlem woonachtig zijn. In hoofdstuk 4 hebben we gezien dat in Noord het aanbod aan sporthallen de vraag overstijgt, terwijl in Zuid-West en Oost geen aanbod (van sporthallen) bestaat.

Kaart 6.1 – Ligging sporthallen gemeente Haarlem, 2017

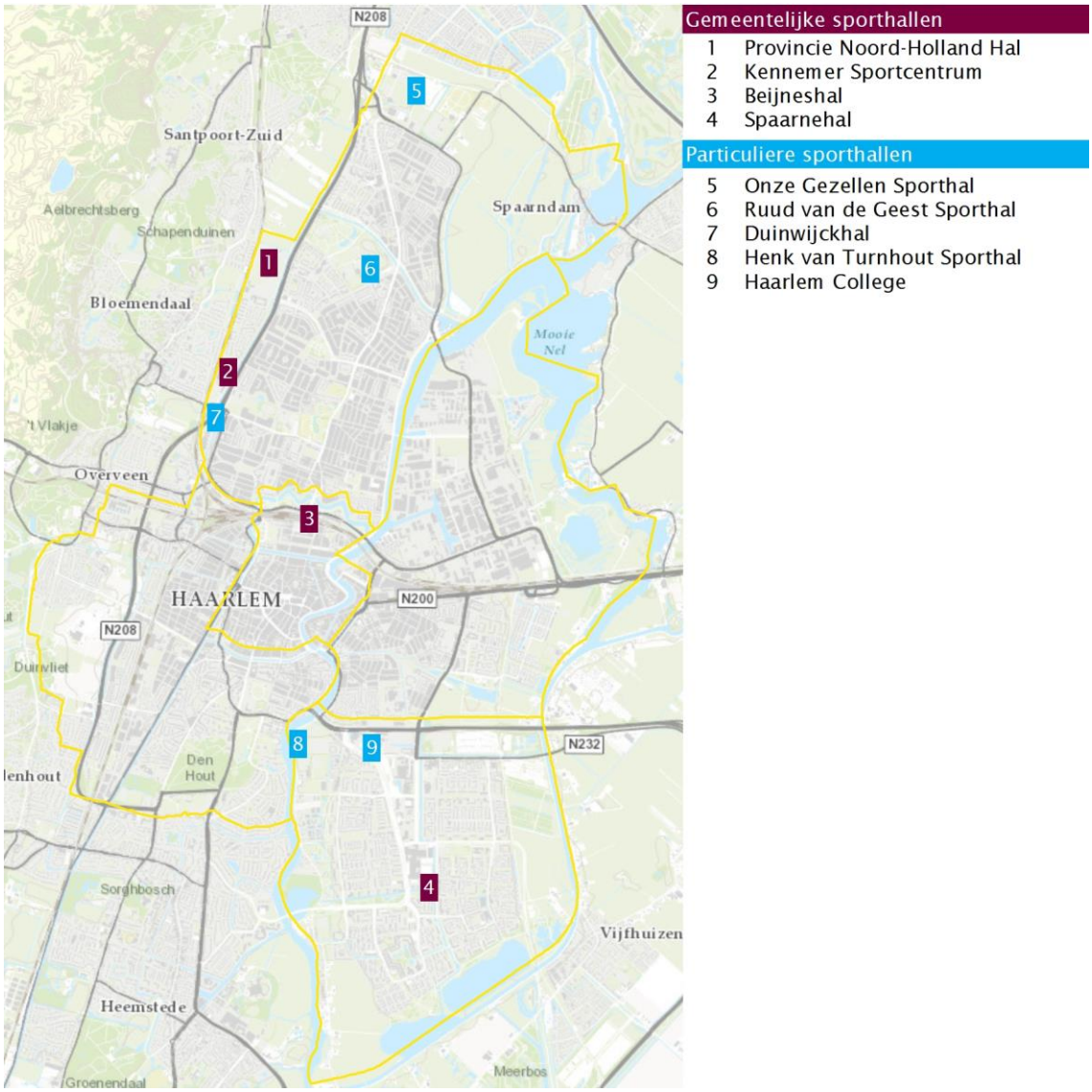

Noot: het Kennemer Sportcentrum bestaat uit drie sporthallen.

De huidige configuratie van sporthallen in Haarlem leidt tot een gemiddelde afstand (gemeten over de weg) tussen de inwoners van Haarlem en de dichtstbijzijnde sporthal van 1,2 kilometer (tabel 6.1). De gemiddelde afstand voor de inwoners van Centrum en Noord is het kleinst, die van Zuid-West het grootst. Ten opzichte van het landelijke gemiddelde, het gemiddelde van de VSG-regio Kennemerland en het gemiddelde van gemeenten met een vergelijkbaar inwoneraantal als Haarlem, zijn de sporthallen in Haarlem relatief dichtbij de inwoners geplaatst. Ruim 40 procent van de inwoners van Haarlem woont binnen 1.000 meter van een sporthal, bijna 90 procent binnen 2.000 meter (figuur 6.1).

Tabel 6.1 Afstandsanalyse inwoners Haarlem naar sporthallen, 2017 (afstanden in kilometers)

Gebied	Afstand
Centrum	0,9
Noord	0,9
Oost	1,7
Schalkwijk	1,0
Zuid-West	1,8
Gemeente Haarlem	1,2
Gemeenten met 85.000 tot 200.000 inwoners	1,6
Kennemerland	1,3
Nederland	1,6

Figuur 6.1 Cumulatieve afstandsverdeling inwoners Haarlem naar dichtstbijzijnde sporthal, 2017

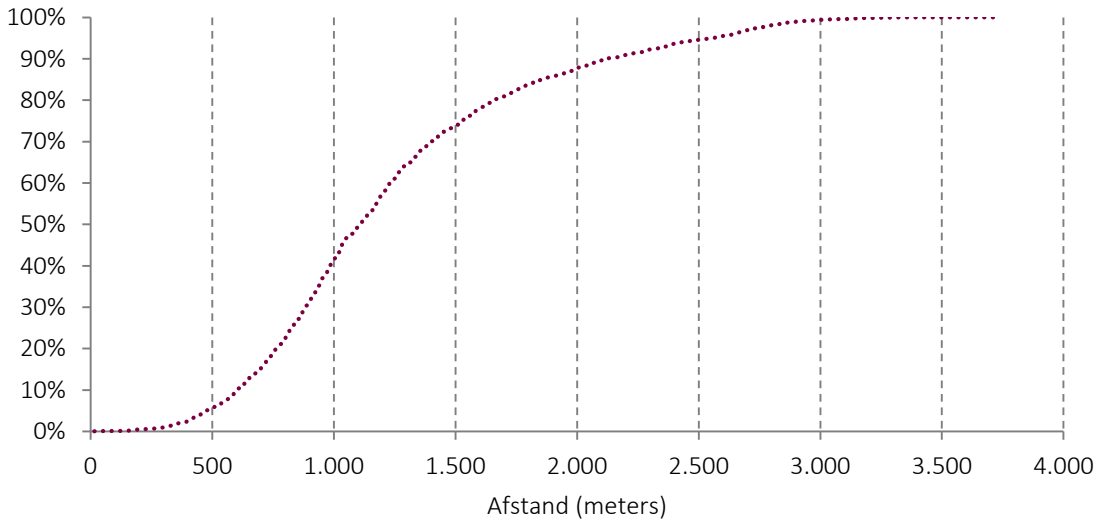

Optimale configuratie

In kaart 6.2 is de (theoretisch) optimale configuratie van de sporthallen in de gemeente Haarlem weergegeven. Hierin zijn de negen locaties (de bestaande elf sporthallen) herplaatst over de gemeente. De optimale configuratie gaat uit van een verdeling van de sporthallen over de gemeente dat de inwoners gemiddeld zo dicht mogelijk bij een sporthal wonen.

Het aantal locaties in de optimale verdeling komt overeen met de aantallen in tabel 4.2 op pagina 28 (in Centrum één, in Noord drie, in Oost één, twee in Schalkwijk, in Zuid-West twee). Waarbij één locatie (het huidige Kennemer Sportcentrum) uit drie sporthallen bestaat. Vergelijken we de huidige configuratie met de optimale configuratie van negen locaties, dan zien we dat Zuid-West over twee locaties (sporthallen) en Oost over één locatie zou moeten beschikken, waar beide stadsdelen over geen locaties (sporthallen) beschikken. In Noord, en in mindere mate in Schalkwijk, zijn te veel hallen aanwezig.

Kaart 6.2 Vergelijking huidige situatie t.o.v. optimale configuratie, 2017

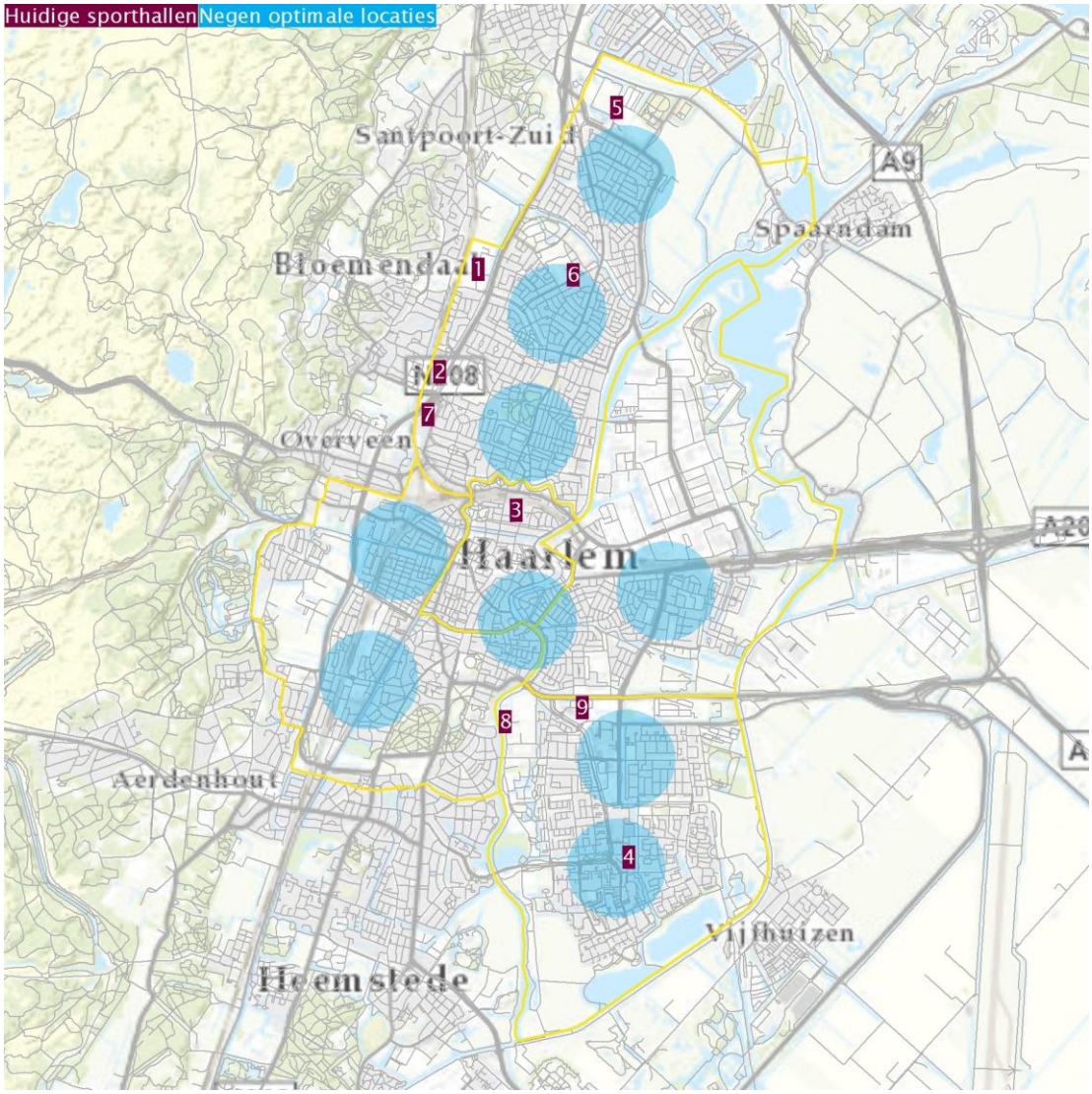

1) Provincie Noord-Holland Hal 2) Kennemer Sportcentrum 3) Beijneshal 4) Spaarnehal 5) Onze Gezellen Sporthal 6) Ruud van der Geest Sporthal 7) Duinwijckhal 8) Henk van Turnhout Sporthal 9) Haarlem College

Kijken we meer naar de praktijk, en waar in de gemeente Haarlem een extra sporthal (of –zaal) de meest positieve gevolgen zou hebben voor de bereikbaarheid van binnensport in de gemeente, dan zou de optimale locatie voor nieuwbouw in Zuid-West (aan de grens met Centrum) zijn (kaart 6.3). Wanneer hier een sporthal (of –zaal) wordt gerealiseerd, wordt de gemiddelde afstand van de Haarlemse inwoners naar de dichtstbijzijnde sporthal het meest verkleind (ten opzichte van andere locaties in de gemeente).

Kaart 6.3 Locatiekeuze extra sporthal

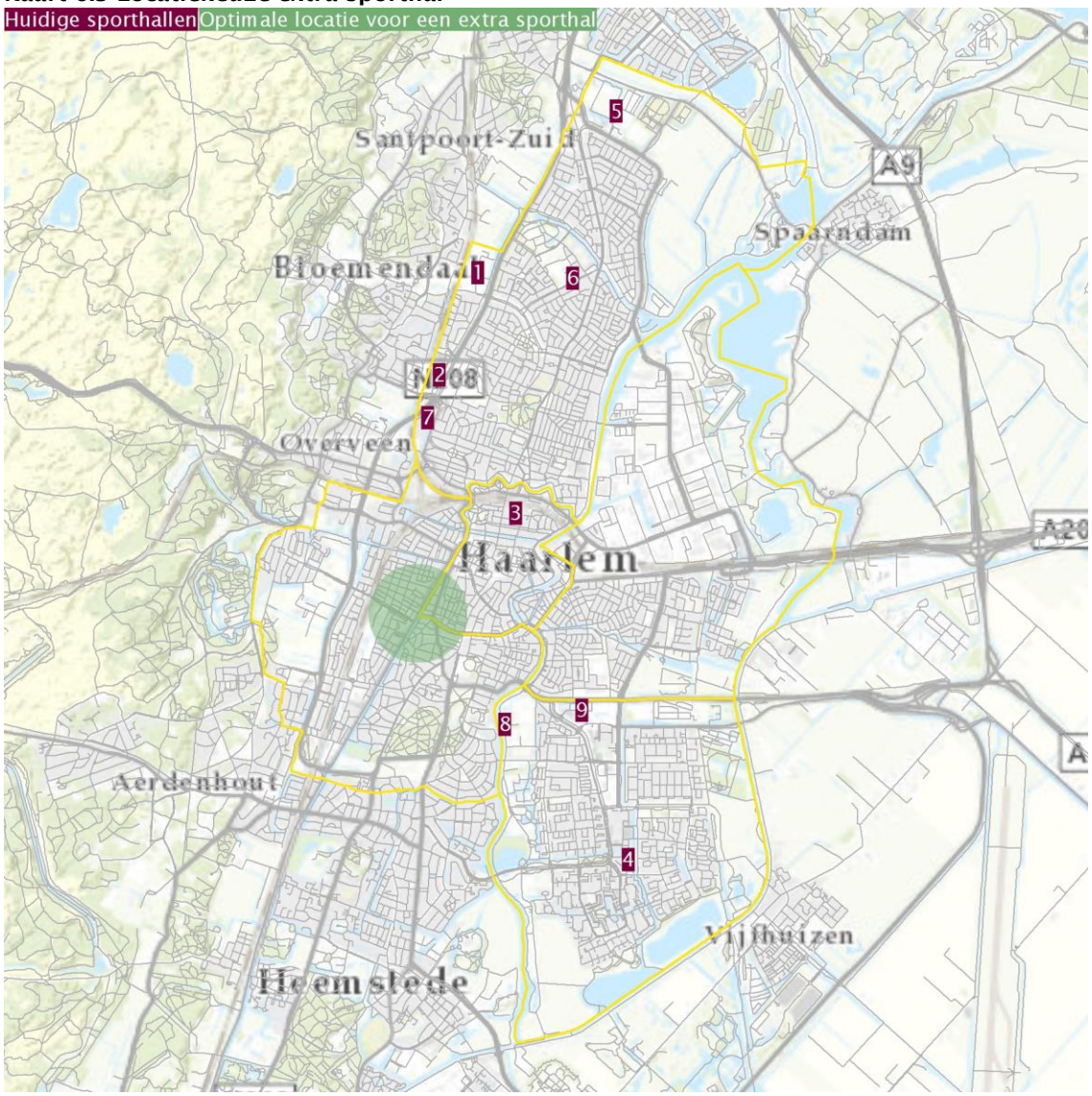

1) Provincie Noord-Holland Hal 2) Kennemer Sportcentrum 3) Beijneshal 4) Spaarnehal 5) Onze Gezellen Sporthal 6) Ruud van der Geest Sporthal 7) Duinwijckhal 8) Henk van Turnhout Sporthal 9) Haarlem College

6.2 Gymzalen

De gemeente Haarlem kent een hoge dichtheid van gymzalen. In totaal zijn in de gemeente 76 gymzalen, verspreid over 64 locaties. Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van de (basis)scholen te faciliteren. Het aantal en de locaties van de gymzalen wordt grotendeels bepaald door de aanwezigheid van onderwijslocaties. De gemeente heeft een wettelijke taakstelling om te voorzien in gymlocaties binnen een bepaalde normafstand van de schoollocaties. In de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015 is opgenomen dat onderwijsinstellingen voor basisonderwijs en voor speciaal onderwijs binnen 1.000 meter hemelsbreed een accommodatie voor bewegingsonderwijs dienen te hebben[4].

In de gemeente Haarlem zijn twaalf schoolgemeenschappen die op 72 locaties basisonderwijs en/of speciaal onderwijs verzorgen. Alle basis- en speciaal onderwijslocaties in Haarlem hebben minimaal twee zaaldelen (sportruimtes) binnen 1.000 meter van de locatie. Vanwege de hoge dichtheid van gymzalen in Haarlem, heeft meer dan 90 procent van de locaties vijf of meer zaaldelen binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie. Meer dan 50 procent van de onderwijslocaties heeft zelfs tien of meer zaaldelen binnen 1.000 meter. Als alleen de zaaldelen (sportruimtes) worden meegenomen die qua oppervlakte geschikt zijn voor bewegingsonderwijs (≥ 252 vierkante meter) vallen de cijfers, logischerwijs, minder gunstig uit[5]. Drie scholen hebben geen zaaldeel geschikt voor bewegingsonderwijs binnen 1.000 meter van de locatie, te weten de basisschool Don Bosco en de voortgezet speciaal onderwijsscholen Professor van Gilseschool en de Van Voorthuijsenschool (kaart 6.4). De andere scholen hebben allen minstens één zaaldeel (sportruimte) geschikt voor bewegingsonderwijs binnen 1.000 meter[6]. Meer dan de helft van de scholen heeft vijf of meer basisonderwijsgeschikte zaaldelen (sportruimtes) binnen 1.000 meter, ongeveer een kwart tien of meer zaaldelen (sportruimtes).

[4] Dit afstandscriterium geldt voor onderwijsinstellingen voor primair onderwijs met minstens 20 klokuren bewegingsonderwijs. Indien de scholen minder klokuren bewegingsonderwijs geven, of minder groepen hebben, is het afstandscriterium ruimer.

[5] De Haarlemse scholen maken echter wel gebruik van 'niet bewegingsonderwijs' geschikte sportruimtes (kleiner dan 252 vierkante meter).

[6] OBS de Spaarneschool heeft wel een gymzaal binnen 1.000 meter. Deze gymzaal ligt echter in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en om deze reden niet opgenomen in kaart 6.4.

Kaart 6.4 Ruimtelijke configuratie onderwijs- en bewegingsonderwijsgeschikte sportlocaties

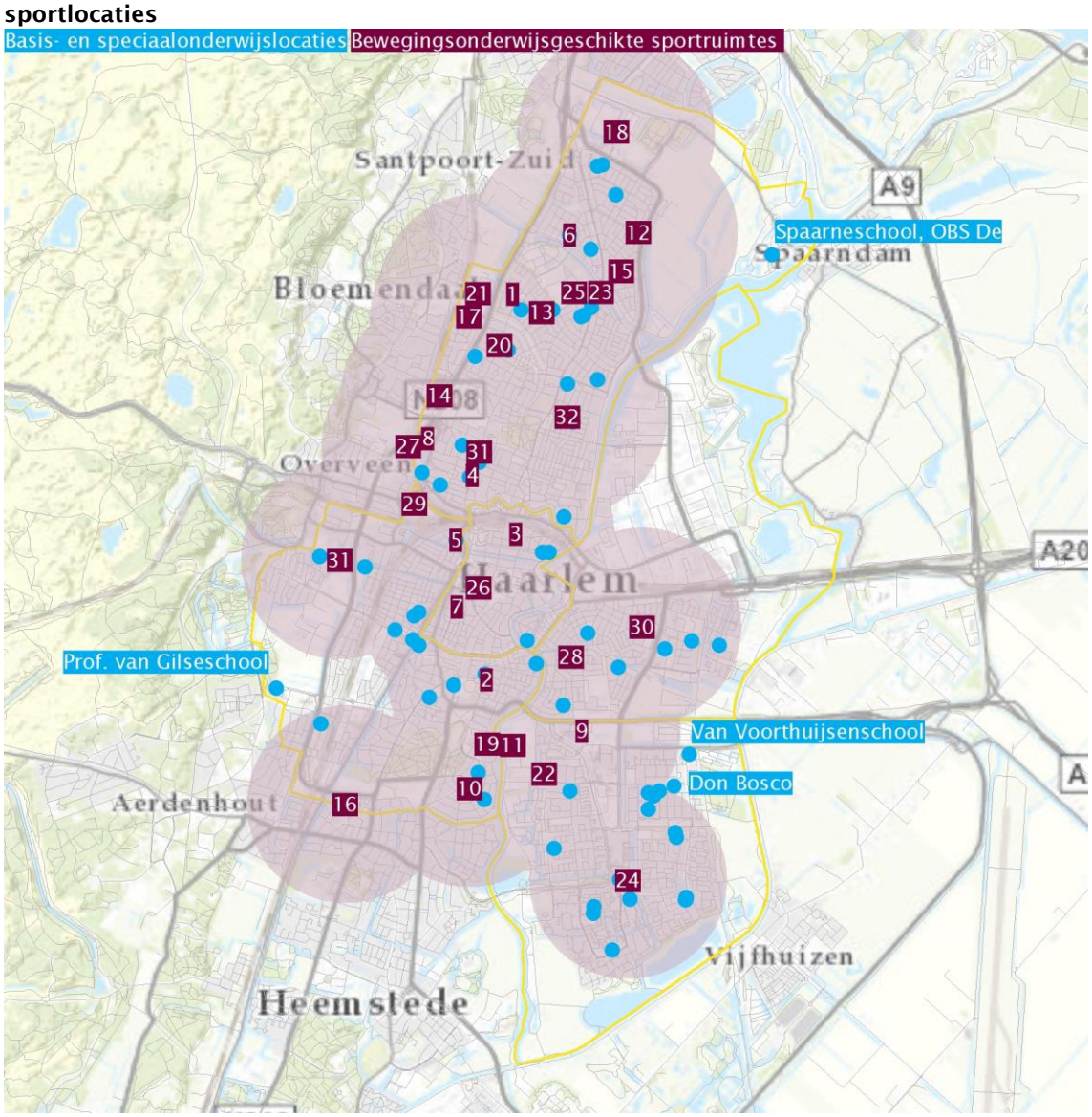

1) Sportruimte Daaf Gelukschool 2) Sportruimte Badhuisstraat 3) Beijneshal 4) Sportruimte De Ark 5) Sportruimte De Schakel 6) Sportruimte De Trapeze 7) Sportruimte Doelenplein 8) Duinwijckhal 9) Sportruimte Haarlem College 10) Sportruimte Haarlemse Montessori 11) Henk van Turnhout Sporthal 12) Sportruimte Jephtastraat 13) Sportruimte Johan de Meesterstraat 14) Kennemer Sportcentrum 15) Sportruimte Koningin Emmaschool 16) Sportruimte Lyceumlaan 17) Sportruimte Mendelcollege 18) Onze Gezellen Sporthal 19) Sportruimte Oosterhoutlaan 20) Sportruimte Paulus Mavo 21) Provincie Noord-Holland Hal 22) Sportruimte Rudolf Steiner College 23) Ruud van der Geest Sporthal 24) Spaarnehal 25) Sportruimte Sportweg 26) Sportruimte Stedelijk Gymnasium 27) Sportruimte Sterrencollege 28) Sportruimte Sterrenpad 29) Sportruimte Ter Cleeffschool 30) Sportruimte Van Zeggelenplein 31) Sportruimte Blinkertpad 32) Sportruimte Ceramstraat

Noot: De sportaccommodaties waarvan de afmetingen niet bekend zijn (zie tabel 3.2), zijn meegenomen als bewegingsonderwijsgeschikte sportruimtes, omdat deze accommodaties in eigendom zijn van schoolgemeenschappen.

Noot: De scholen die volgens de kaart niet binnen 1.000 meter van een bewegingsonderwijsgeschikte sportruimte liggen, beschikken over een eigen gymzaal. Deze gymzalen zijn echter kleiner dan 252 vierkante meter, waardoor deze niet in de kaart zijn opgenomen.

6.3 Conclusie

In het stadsdeel Noord liggen acht van de elf Haarlemse sporthallen. Noord is het stadsdeel met de meeste inwoners (circa 56.000 inwoners). De bevolking in Noord bestaat voor een relatief groot aandeel uit jonge inwoners (jonger dan 20 jaar). Deze leeftijdsgroep maakt, ten opzichte van andere leeftijdsgroepen, relatief veel gebruik van sporthallen (en gymzalen). Het is daarom tot op zekere hoogte te rechtvaardigen dat het aanbod van sporthallen in Noord hoger is.

In Zuid-West, na Noord het stadsdeel met het meeste aantal inwoners, wordt het aantal inwoners dat gebruikmaakt van sporthallen berekend op circa 4.250 inwoners. In dit stadsdeel ligt geen sporthal, evenmin in Oost (circa 2.625 gebruikers van sporthallen). Inwoners (gebruikers van de sporthallen) van de stadsdelen Oost en Zuid-West moeten hierdoor (bijna) twee keer zo ver reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal dan de inwoners van Noord (en Centrum). Indien wordt besloten voor de bouw van een extra sporthal of –zaal is ruimtelijk gezien een locatie in Zuid-West (grenzend aan het Centrum) de meest optimale keuze. Wanneer hier een sporthal (of –zaal) wordt gerealiseerd, wordt de gemiddelde afstand van de Haarlemse inwoners naar de dichtstbijzijnde sporthal het meest verkleind (ten opzichte van andere locaties in de gemeente) en wordt recht gedaan aan het feit dat Zuid-West, qua aantal inwoners en geschatte aantal gebruikers van sporthallen, het tweede stadsdeel is.

De gemeente Haarlem kent een hoge dichtheid van gymzalen. Het overgrote deel van de Haarlemse scholen heeft vanwege deze hoge dichtheid veel sportruimtes binnen 1.000 meter hemelsbreed van de onderwijslocatie (normafstand opgenomen in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs Haarlem 2015). Als alleen wordt gekeken naar de bewegingsonderwijsgeschikte sportruimtes (met een vloeroppervlakte van 252 vierkante meter of groter), hebben drie scholen (gelegen aan de rand van de gemeente) geen sportruimte binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl